

UPPSALA
UNIVERSITET

SEMINARIEUPPGIFTER

Del II

Terminskurs 6

Uppsala universitet
Juridiska institutionen
Fr.o.m. VT 2024

Seminarier

Del 2

Ämnesområde	Seminarium	Sida
IPP-rätt	21	5
IPP-rätt	22	11
Folkrätt	23	15
Miljörätt	24	18
Miljörätt	25	25
Migrationsrätt	26	26
Socialrätt	27	29
Socialrätt	28	32
Dubbelkommando	29	49
Dubbelkommando	30	51
Dubbelkommando	31	54
Dubbelkommando	32	56
Dubbelkommando	33	57

Material till dubbelkommandoseminarierna finns bl.a i EU-rättskompendiet, kompendiet för allmän förvaltningsrätt (avd III) samt kompendiet i speciell förvaltningsrätt.

Seminarium 21

Äktenskaps- och arvsrätt samt fri rörlighet

Människor gör bruk av den fria rörligheten inom – och utanför – EU av så vitt skilda skäl såsom förbättrade försörjningsmöjligheter, skattelättnader, kärlek eller soligare klimat. Få tänker på vad flytten till ett annat land kan få för rättsliga konsekvenser i den privaträttsliga sfären. Seminariet avser att fästa er uppmärksamhet på ett rättsområde som allt fler människor berörs av, men där de rättsliga kunskaperna i Sverige fortfarande är mycket dåliga. Vi ska i huvudsak diskutera EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden¹ (EUMFF) och EU:s arvsförordning² (samt förordningarnas relation till svenska autonoma IPP-rättsliga regler).

Uppgifter

Basgrupp A

Scenario I

Svenska medborgarna August och Aurelia Ask ingick äktenskap nyårsdagen 1997 efter flera års samboende. I januari 2003 gick makarnas flyttlass till London där makarna fortfarande är bosatta. Flytten till England var uteslutande motiverad av skatteskal, i anledning av att den affärsverksamhet som August några år tidigare startade har expanderat explosionsartat. Efter flytten har August fortsatt att framgångsrikt utveckla sina affärer, vars kärna fortfarande finns i Sverige. På Aurelias lott har fallit rollen som mor (till parets två, numera vuxna barn) och representativ hustru, men hon har även kunnat bidra till Augusts framgång som oavlönad ekonomisk rådgivare. Innan makarna flyttade till England var Aurelia verksam som doktorand vid företagsekonomiska institutionen i Uppsala. (Hon har aldrig lyckats slutföra sitt avhandlingsarbete och disputerat i företagsekonomin, trots en mycket lovande början).

Nu står makarna, som har behållit sitt svenska medborgarskap och är i 50-årsåldern, inför äktenskapsskillnad. Makarnas förmögenhet består av följande:

¹ Rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

- Aktier i svenska och internationella företag, värderade sammanlagt till ca 500 miljoner kr, samtliga i Augusts namn;
- En fastighet (inkl. hus) på Gräsö, Roslagen, värderad till 20 miljoner kr, till vilken båda makarna beviljats lagfart;
- Ett hus i London, värt ca 60 miljoner kr, med August som ägare;
- Bohag och lösöre, värda ca 10 miljoner kr, med delvis August, delvis Aurelia som angiven ägare;
- Gemensamma konton i Sverige, med medel om sammanlagt 5 miljoner kr.

I den uppkomna krisen kräver Aurelia, med hänsyn till kommande äktenskapsskillnad, att få hälften av nettovärdet av all makarnas egendom. Enligt henne följer detta av såväl svensk rätt (giftorättssystemet enligt äktenskapsbalken) som engelsk rätt, vilka alltså enligt henne leder till samma resultat.

När August inser att Aurelia menar allvar tar han fram en kopia av ett äktenskapsförord mellan makarna, daterat den 27 december 1996 och, enligt domstolsprotokollet, ingivet för registrering till Uppsala tingsrätt³ den 18 januari 1997. Enligt äktenskapsförordet ska vardera makens egendom – dåvarande och kommande, oavsett hur egendomen förvärvats – vara den makens enskilda egendom, liksom även egendomens avkastning och vad som kan ha trätt i egendomens ställe. Följaktligen, hävdar August, kan Aurelia inte ställa några som helst anspråk på hans egendom.

Aurelia invänder med att hävda att äktenskapsförordet har förfallit i anledning av flytten till England.

Om innehållet i engelsk rätt

Inför den stundande äktenskapsskillnaden har Aurelia konsulterat Janet Solicitor, som är en av Storbritanniens ledande experter i familjemål. Hon har upplyst Aurelia att enskild egendom *i den bemärkelse som avses i svensk rätt* när egendom enligt ett äktenskapsförord omvandlats till ”enskild egendom” inte finns i engelsk rätt. Inte heller finns det giftorättsgods i någon egentlig bemärkelse, eftersom engelsk rätt (i motsats till alla kontinentala europeiska rättsordningar) inte känner till begreppet *egendomsordning i äktenskapet*. I stället är det domstolen som vid äktenskapsskillnad bestämmer vad som ska hända med makarnas egendom. Den rättsliga grunden härför finns i Matrimonial Causes Act 1973 (section 25) enligt vilken domstolen, på ansökan av en make, kan bevilja s.k. ancillary relief. Översatt till svensk rätt omfattar ”ancillary relief” både makars egendom och underhåll (till make och barn).

Som t.ex. den engelska professorn Elisabeth Cooke⁴ beskriver det: ”Ancillary relief involves the redistribution, at the court’s discretion, of the parties’ resources, both capital and future income, in the light of the factors listed in s 25

³ Numera (sedan oktober 2011) registreras äktenskapsförord vid Skatteverket i Sverige.

⁴ Se Cooke, E., “The Green Paper on Matrimonial Property Regimes: Reflections from England and Wales”, *International Family Law*, September 2007, s. 121.

of the Act. The objective is to meet *need*, to reflect the parties' *contributions*, and to effect a *sharing* of their property. The statute does not speak of objectives and does not prescribe any priority in a long list of factors. The courts' approach has evolved over the years, and currently the principal authorities are the House of Lord cases *White v. White* [2000] 2 FLR 981 and *Miller v. Miller; McFarlane v. McFarlane* [2006] UKHL 24, [2006] 1 FLR 1186." – Målen är s.k. "big-money cases" och resulterade i att domstolen beviljade hustrun närmare hälften av mannens tillgångar såsom "ancillary relief".

Tre faktorer lyfts fram som särskilt viktiga mot bakgrund av dessa avgöranden, nämligen "needs, compensation and sharing". En annan engelsk professor, Nigel Lowe, kommenterar⁵ House of Lords (numera: *Supreme Court of the United Kingdom*) avgöranden i dessa avseenden enligt följande:

- 1) *needs* (primarily housing and financial) generated by the relationship between the parties. "This is often where the search for fairness begins and ends since in most cases the available assets are insufficient to provide adequately for the needs of two homes."
- 2) *compensation* for relationship generated disadvantage – women in particular may still suffer a disproportionate financial loss upon marital breakdown having sacrificed their careers looking after the home and family;
- 3) *sharing* of the fruits of the matrimonial partnership of equals (sometimes referred to as "entitlement").

Enligt Lowe är det inte all egendom som enligt House of Lords domar blir föremål för delning, utan "their Lordships made a distinction between so-called '*matrimonial property*' – where the principle of equal sharing applies regardless of the duration of the marriage – and '*non matrimonial property*' which is not automatically shared". Med den senare typen av egendom – även om egendomskategorins räckvidd är omtvistad – avses i allmänhet, såsom avgörandena tolkas av juristerna, "property brought into the marriage (other than that used as or to provide for the matrimonial home) and other property acquired by gift or inheritance during the marriage". Dock: "But whether it also includes business or investment of assets which have been generated mainly or solely by the effect of one party admitted of different views". Vidare kvarstår det faktum ("basic fact") att "more or less *all* the spouses' assets, *however and whenever acquired*, are subject to the court's extraordinary wide powers and are therefore at risk of being redistributed".

⁵ Lowe, N., "Prenuptial Agreements – The English Position". Text of the Address Prepared for the ISFL Colloquium on Family Law, Toledo, Spain, October 11, 2007.

Enligt engelsk rättspraxis⁶ är engelsk domstol inte utan vidare bunden av några äktenskapsförord, vare sig dessa ingåtts i England eller utomlands. För att alls kunna få någon betydelse måste båda makarna var för sig ha fått utförlig och självständig juridisk rådgivning i god tid före äktenskapsförordets ingående. Äktenskapsförordet måste vidare vara skäligt för båda parterna.

Frågor

1. Hur kan tvisten kvalificeras enligt svensk gällande IPP-rätt?
2. Kan den aktuella tvisten – där Aurelia som kärandepart kräver hälften av nettovärdet av all makarnas egendom – tas upp av svensk domstol om båda makarna avser att även fortsättningsvis bo kvar i England? Undersök och motivera noga alla eventuellt tillämpliga domsrättsgrunder.
3. Om svensk domstol är behörig, hur kommer lagvalsfrågorna att bedömas här (i grova drag)? Kom ihåg att i lagvalsdelen beakta makarnas äktenskapsförord och vad det kan innebära för konsekvenser!

Basgrupp B

Scenario II

Förutsättningarna är desamma som ovan, men antag i stället att August hastigt avlider i London innan någon skilsmässoprocess har inletts. Något äktenskapsförord finns inte heller. August efterlämnar, förutom Aurelia, två vuxna barn, samtliga svenska medborgare med hemvist i London. Det visar sig att August hade upprättat ett enligt engelsk rätt till formen giltigt testamente, daterat och bevittnat i London den 1 juli 2016. Enligt testamentet ska en tredjedel av hans kvarlåtenskap gå till hans barn, en tredjedel till Frank Heller-Sällskapet i Lund och en tredjedel till Support Jacob Rees-Mogg Association i London. Både Aurelia och barnen känner sig djupt kränkta av testamentet och vill bestrida dess giltighet. Aurelia och barnen kräver den rättsställning som följer av svensk lag.

Frågor

1. Hur ska tvisten kvalificeras enligt svensk gällande IPP-rätt?
2. Är svensk domstols behörig att pröva talan om ogiltighetsförklaring eller jämkning av testamentet?
3. Hur ska lagvalsfrågorna bedömas, utifrån scenariot att det finns svensk domsrätt?

⁶ Jfr Radmacher (formerly Granatino) v Granatino [2010] UKSC 42.

Basgrupp C

Scenario III

Utgå från att flyttlasset år 2003 gick till Frankfurt i stället för London. Augusts och Aurelias äktenskap förblev dessutom lyckligt. Makarna fann därför anledning att flytta från Tyskland till den spanska solkusten år 2020. Köpeskillingen från huset i Frankfurt investerades i ett påkostat hus i Marbella och en segelbåt. Makarna har tillbringat all sin tid i trakterna kring Marbella med undantag av tre månader varje sommar på sommarstället på Gräsö. August har nu hastigt avlidit. Han har inte efterlämnat något testamente. Någon åtgärd att upphäva det gamla äktenskapsförordet har däremot inte vidtagits. Aurelia, märkt av det plötsliga dödsfallet, flyttar genast tillbaka till Sverige, där de vuxna barnen numera är fast bosatta.

Frågor

1. Hur ska tvisten kvalificeras enligt gällande svensk IPP-rätt?
2. Vad kommer att gälla för bedömningen av a) behörighet och b) lagval?

Basgrupp D

Scenario IV

Makarna Farzan och Farzaneh härstammar båda från Iran. De kom till Sverige som unga vuxna och blev sedermera svenska medborgare utan att förlora det iranska medborgarskapet. De vigdes först av en imam i Örebro i juni år 2011 och två månader senare av en borgerlig vigselförrättare, också i Örebro. I samband med den religiösa vigselceremonin kom parterna överens om att Farzaneh skulle få som mahr sin vigselring (värd 15.000 kr), tvåhundra rosor och ett par ljusstakar av silver (värda 7.000 kr). Överlåtelsen skedde omgående. I anslutning till den borgerliga vigseln ingick parterna ett äktenskapsförord om att all egendom – nuvarande och kommande – ska vara vardera makens enskilda egendom; äktenskapsförordet registrerades i vederbörlig ordning i Sverige. Makarnas egendom finns huvudsakligen i Örebro där makarna är bosatta, men Farzan har även vissa tillgångar i Iran.

Farzan har nu hastigt avlidit under en utlandsresa. Han efterlämnar Farzaneh, sina föräldrar och flera syskon i Iran och i Sverige. Det visar sig att Farzan den 20 oktober 2016 i Örebro hade upprättat ett enligt ärvdabalken i vederbörlig ordning bevittnat testamente, enligt vilket arvet efter honom ska tillfalla hans föräldrar och syskon i enlighet med lagen i Iran.

Förklara för änkan Farzaneh hur hennes rättsställning ser ut. Var finns domsrätt och hur bedöms lagvalsfrågorna, utifrån i Sverige gällande internationell privat- och processrätt?

Basgrupp E

Scenario V

Svenska medborgare Charlotte och Carl arbetar sedan flera år tillbaka som biträdande jurister på en internationell advokatbyrå i London. Paret trivs så bra med arbetet och London att de oavsett konsekvenserna av Brexit tänker bo kvar i England i en överskådlig framtid. Inför bröllopet, som avses äga rum i Carls barndomsstad Uppsala om ungefär tre månader, söker de er rådgivning.

Frågor

1. Vilken stats lag kommer enligt svensk internationell privaträtt att styra över den äktenskapliga förmögenheten?
2. Vilka avtalsmöjligheter finns det i det hänseendet?
3. Vad blir effekten om paret senare skulle vilja välja en annan stats lag som tillämplig?

Seminarium 22

Globaliseringens och europeiseringens utmaningar

Seminariets syfte är att göra Er uppmärksamma på några av de rättsliga utmaningar som den internationella privat- och processrätten ställs inför till följd av globaliseringen och europeiseringen med avseende på gränsöverskridande miljöskador samt yttrande- och pressfrihet kontra personlighetsskydd. Seminariet avser också att illustrera rättens olika nivåer, skärningspunkter och samspel.

1. Processföringens utmaningar och rättstillämparens dilemma

I takt med att globaliseringen och europeiseringen har tilltagit, har också antalet internationella rättsprocesser ökat. Massmedialt uppmärksammade mål gäller t.ex. s.k. klimatprocesser mot stater och multinationella företag samt processer om överträdelser av yttrande- eller pressfrihet till nackdel för enskilda.¹ Dylika rättsprocesser kan bli mycket komplicerade och aktualisera olika rättsområden, såsom internationell privat- och processrätt, unionsrätt, EKMR, nationell civilrätt och/eller offentlig rätt vid sidan av nationell processrätt. Det ställer krav på såväl processföring som rättstillämpning.

Även om en process har förts framgångsrikt är en resulterande dom inte mycket värd om den inte erkänns eller, om relevant, kan verkställas över nationsgränserna om tappande part inte frivilligt följer domen. Kan t.ex. en dom som meddelats av en nederländsk domstol mot det multinationella företaget Shell, och som ålägger bolaget att reducera sitt koldioxidutsläpp globalt med 45 % till år 2030, göras gällande i Sverige?²

2. Miljöskador och fallet Arica Victims

År 2013 väcktes en talan vid Skellefteå tingsrätt mot det svenska bolaget Boliden avseende skadestånd för miljöskador, med 796 chilensare som identifierade drabbade parter. Boliden hade

¹ Se t.ex. Urgenda Foundation mot nederländska staten, Högsta domstolen (Hoge Raad), nr 19/00135, dom den 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2007, https://climate-laws.org/geographies/netherlands/litigation_cases/urgenda-foundation-v-state-of-the-netherlands och Ebbesson, J., Klimatprocesser mot staten – runt om i världen och i Sverige, JT 2020-21 NR 1 s. 106–137. Om press- och yttrandefrihet, se t.ex. A.S. AG v. Germany, ansökan nr 39954/08, mål C-800/19 Mittelbayerischer Verlag KG mot SM och Memo v. Ryssland, Application nr 2840/10, 15.03.2022.

² Se t.ex. Milieudéfense et al. mot Royal Dutch Shell plc, distriktsdomstolen i Haag, nr C/09/571932 / HA ZA 19-379, dom den 26 maj 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5337 och https://climate-laws.org/geographies/netherlands/litigation_cases/milieudéfense-et-al-v-royal-dutch-shell-plc och <https://www.clearygotlieb.com/news-and-insights/publication-listing/dutch-court-orders-shell-to-reduce-emissions-in-first-climate-change-ruling-against-company>.

under 1980-talet överfört arsenikhaltigt våtverksslam till det chilenska bolaget Promel mot betalning. Det chilenska bolaget hade sedan dumpat våtverksslammet utanför staden Arica, en liten stad vid Chiles nordligaste kust. Utöver sedvanliga internationellt privat- och processrättsliga spörsmål om behörighet och lagval, väcker målet Arica Victims principiellt viktiga och svårlösta avvägningar av relevans för miljöskador. Dessa skador är på ett eller annat sätt – t.ex. vad gäller ansvarsfrågorna – sällan begränsade till endast ett lands territorium, vilket kan ge upphov till komplexa problem av såväl juridisk som moralisk-etisk natur.

3. Yttrande- och pressfrihet kontra personlighetsskyddet

Personlighetskränkningar har numera ofta en gränsöverskridande dimension, inte minst på grund av att nedsättande uppgifter och/eller bilder kan spridas genom digitala medier. Det kan t.ex. handla om kränkningar av någon på en privatpersons webbsida eller kränkningar i e-postmeddelanden som sänds i massutskick. Det kan också handla om mer traditionella spridningssätt. Den norska journalisten Åse Seierstad blev instämd vid norsk domstol av personer i Afghanistan som påstods ha drabbats av personlighetskränkande uppgifter i hennes bok ”Bokhandlaren i Kabul”. Boken hade getts ut i Norge, på norska, men uppgifterna hade blivit kända i Afghanistan. Sedermera översattes boken till ett stort antal språk och blev en internationell bästsäljare. Rättsprocess fördes också vid en domstol i London.

Internationell ärekränkning eller förtal kan även aktualisera frågor om tryckfrihet och rätten till privatliv. Ur ett juridiskt perspektiv är det inte alltid lätt att avgöra var gränsen går mellan integritetsskyddet och pressfriheten. När väger allmänhetens berättigade och legitima intresse av att få information tyngre än den enskilda människans rätt till privatliv och hur hanterar den internationella privat- och processrätten dessa utmaningar?

Uppgifter

Läs utdraget ur **Skellefteå tingsrätts dom i mål T 1012-13** och **Hovrätten för Övre Norrlands dom i samma mål (mål T 294-18)**. I enlighet med vad som anges nedan har varje basgrupp huvudansvaret för en viss uppgift, men alla basgrupper ska vara förberedda och medverka i diskussionerna.

Basgrupp E

Svensk domstols behörighet att ta upp talan synes tämligen given. Varför? Valet mellan tillämpningen av chilensk rätt och svensk rätt gav däremot upphov till delade meningar och bedömdes olika av tingsrätt, respektive hovrätt. Hur fastställde tingsrätten respektive hovrätten tillämplig lag? Vilka invändningar, om några, kan riktas mot avgörandena i den delen?

Basgrupp D

Hur skulle lagvalsfrågan besvaras om Rom II-förordningen var tillämplig i målet? Skulle en sådan tillämpning lösa problemen som uppstår vid gränsöverskridande miljöskador i ett fall

som Arica Victims? Kan s.k. internationellt tvingande regler (överordnade tvingande regler) vara av intresse på detta område?

Basgrupp C

I målet Arica Victims blev preskriptionsfrågan viktig. Tingsrätten fann att skadelidandes anspråk inte var preskriberade. Emellertid var det inte styrkt att den uppmätta arsenikhalt utgjorde en skada, och det var dessutom oklart om det fanns ett samband mellan våtverksslammet och provresultaten. Därför lämnade tingsrätten Arica Victims talan utan bifall. Samma utgång följde i princip i hovrätten, men skälen var några andra. HD fann inte anledning att bevilja prövningstillstånd. Varför var preskriptionsfrågan överhuvudtaget viktig i fallet Arica Victims? Hur resonerade hovrätten i frågan? Kan hovrättens avgörande diskuteras mot bakgrund av bestämmelserna i EKMR, särskilt art. 6?

Basgrupp B

Antag i stället att talan mot Boliden har väckts vid chilensk domstol, som funnit sig behörig på den grunden att skadelidande har hemvist i Chile. Den chilenska domstolen meddelar sedermera en dom där Boliden åläggs att betala vissa skadeståndsbelopp till de 796 skadelidande samt rättegångskostnader.

Överväg vilken verkan en sådan chilensk dom har i Sverige och om den kan verkställas mot Boliden i Sverige?

Basgrupp A

Principerna om ömsesidigt förtroende och domars fria rörlighet framstår i allmänhet som grundmurade i EU-medlemsstaternas inbördes relationer, i synnerhet när en dom faller in under en internationellt privat- och processrättslig förordning utfärdad av EU. Principernas berättigande har dock börjat ifrågasättas på senare år, som en följd av att vissa medlemsstater av kritikerna ansetts bryta mot rättsstatens principer. Ett konkret exempel på ett mål där EU:s principer om ömsesidigt erkännande och ömsesidigt förtroende ställdes på sin spets är ett mål som avgjordes den 19 juli 2018 av den tyska högsta domstolen (*Bundesgerichtshof*). Målet reser också frågor om pressfrihet kontra personlighetsskydd.

Omständigheterna var i korthet följande. En tysk TV-kanal, ZDF, visade år 2013 en dokumentärfilm om befrielsen från koncentrationslägren efter andra världskriget. Några läger belägna i Polen kallades i dokumentären för ”polska förintelsläger”. Efter protester från den polska ambassaden i Berlin ändrades formuleringen till ”tyska förintelsläger på polskt område”.

Också en polsk medborgare som varit internerad i ett av lägren protesterade mot den ursprungliga formuleringen. Enligt honom kränkte formuleringen hans rätt till personlighetsskydd, särskilt hans nationsidentitet (dvs. tillhörighet till det polska folket) och nationsvärdighet. Han krävde därför en offentlig ursäkt från ZDF. Efter att ZDF bett om ursäkt i två olika skrivelser, förklarade kanalen även offentligt att det handlade om ”en oaktsam, falsk

och felaktig formulering”, för vilket TV-kanalen ZDF bad ”alla berörda människor om förlåtelse”.

Den klagande polska medborgaren var dock inte nöjd. Han utverkade en polsk dom som förpliktade ZDF att under en månad på sin webbplats förstasida be om ursäkt för ”en inkorrekt formulering som förfalskade det polska folkets historia”. ZDF offentliggjorde denna formulering i domen under en månads period på sin webbplats, men enbart via en länk på förstasidan. Den klagande fann denna åtgärd otillräcklig, eftersom den enligt honom inte klart framgick att det var ZDF:s egen åsikt. Han ansökte därför om att en tysk domstol skulle förklara den polska domen verkställbar i Tyskland i enlighet med 2001 års Bryssel I-förordnings exekvaturförfarande. ZDF invände och hävdade att verkställighet av den polska domen i Tyskland skulle strida mot yttrandefriheten och pressfriheten.

Hur bör/ska kvalifikationsfrågan lösas i detta fall? Hur ska en tysk exekvaturdomstol gå till väga när den bemöter ZDF:s invändningar mot verkställighet? Resonera allsidigt på vilka grunder, om några, verkställighet av den polska domen kan vägras i Tyskland. (Bedömningen skulle bli densamma vid en tillämpning av 2007 års Luganokonvention.) Skulle bedömning bli annorlunda om 2012 års Bryssel I-förordning var tillämplig?

Seminarium 23

Folkrätt

Erkännande av stater m.m.

Stater är de primära folkrättsaktörerna och seminariet syftar till att närmare diskutera hur erkännandefrågor utvecklats inom folkrätten, inklusive hur mer oklara erkännandefrågor hanteras inom det internationella samfundet, men även inom internationella organisationer (t.ex. FN och EU). De ofta komplicerade frågor som seminariet närmar sig är grundläggande för folkrättens effektivitet, men även för samarbetet inom ramen för internationella organisationer. Fokus läggs på relevanta avsnitt i kapitel 5 och 7 i Akehurst's Modern Introduction to International Law. Förutom i Akehurst finns underlag för seminariet i häftet med studiematerial i folkrätt.

Scenario

Sedan Ukraina 1991 blev självständigt från Sovjetunionen har det i landet funnits olika uppfattningar huruvida landet ska orientera sig västerut mot EU eller österut mot Ryssland. Dessa meningsskiljaktigheter har under senare år resulterat i en väpnad konflikt mellan Ryssland och Ukraina som pågått sedan 2014 då Ryssland annekterade Krim och lokala ryskstödda separatister (med ryskt militärt och politiskt stöd) tog kontroll över Donetsk och Luhansk, två administrativa län i östra Ukraina (tillsammans ofta kallat "Donbas" regionen).

Konflikten i dess nuvarande form har sitt ursprung i de s.k. "Euromaidan" protesterna som tog fart i november 2013 då den dåvarande ukrainske presidenten Viktor Yanukovych började ta avstånd från ett framförhandlat associationsavtal med EU rörande handel och istället knöt tätare band med Ryssland. Protesterna eskalerade under januari 2014 och ledde till att parlamentet i februari fann presidenten Yanukovych olämplig och bestämde datum för att finna en ersättare. Yanukovych vägrade erkänna parlamentets beslut, flydde från huvudstaden Kiev och till sist till exil i Ryssland.

Som en följd av att regeringen Yanukovych fallit väcktes krav i Krim – där rysktalande dominerar – att denna del av Ukraina skulle bli självständigt och ansluta sig till Ryssland. På Krim fanns vid tidpunkten betydande ryska militära styrkor på flottbaser enligt avtal mellan Ukraina och Ryssland. Den 28 februari 2014 började det dyka upp militärer utan förbands- eller nationalitetsbeteckning på Krim för att ta kontroll över Ukrainas baser i området – i media benämnda som "små gröna män". Dessa förband utpekades som ryska men det förnekades initialt av Ryssland – Ryssland beskrev förbanden som "lokala självförsvarsstyrkor", d.v.s. rysktalande som vid tidpunkten var medborgare i Ukraina och bosatta på Krim. Den 6 mars 2014 röstade Krims parlament för ett förslag att bli en del av Ryssland samt bestämde att hålla en folkomröstning där befolkningen på Krim skulle tillfrågas om de ville att Krim skulle bli en del av Ryssland.

Ukrainas högsta domstol förklarade den 14 mars 2014 att folkomröstningen stred mot Ukrainas konstitution och upplöste Krims parlament. Folkomröstningen hölls den 16 mars 2014 och en stor majoritet röstade för anslutning till Ryssland. Ryssland ratificerade anslutningsavtalet med Krim den 21 mars 2014 med retroaktiv effekt till den 18 mars då avtalet undertecknades. Den 27 mars 2014 antog FN:s generalförsamling, med stor majoritet, resolution 68/262 som förklarade Krims folkomröstning och efterföljande statusförändring som ogiltig. Den 11 maj 2014

anordnade även ryskstödda separatister två folkomröstningar i Donetsk och Luhansk. Följande fråga (fritt översatt) ställdes till lokalbefolkningen i Donetsk: "Stödjer du Folkrepubliken Donetsk självständighetsförklaring som oberoende stat?". Motsvarande fråga ställdes till befolkningen i Luhansk. Enligt separatisterna svarade befolkningen i bägge fallen med ett rungande "Ja" varpå "Folkrepublikerna" Donetsk (Donetsk People's Republic, "DPR") och Luhansk (Luhansk People's Republic, "LPR") utropades som självständiga stater. Även dessa folkomröstningar stred mot Ukrainas konstitution i avsaknad av godkännande av parlamentet. EU och OSSE m.fl. har fördömt dessa två folkomröstningar som stridande mot Ukrainas konstitution och därmed olagliga.

Den 11 februari 2015 antog Ukraina, Ryssland, Frankrike och Tyskland den s.k. "Minsköverenskommelsen" som syftade till en fredlig lösning i Ukraina, bl.a. baserat på stärkt intern autonomi för befolkningen i Donetsk och Luhansk. FN:s säkerhetsråd antog den 17 februari enhälligt resolution 2202 (2015) till stöd för Minsköverenskommelsen.

I april 2014 rapporterade rysk media att Putin medgett att ryska trupper befann sig på Krim före folkomröstningen samt att Krims självförsvarsstyrkor backats upp av ryska reguljära militära förband. I december 2015 rapporterades även i rysk media att Putin medgett att rysk militär "löste diverse frågor" på plats i Donbas regionen i östra Ukraina.

Sedan februari 2022 har konflikten förvärrats ytterligare. Den 21 februari 2022 erkände Ryssland "folkrepublikerna" Donetsk och Luhansk som självständiga stater. President Putin förklarade att erkännandet främst var motiverat att ett påstått folkmord mot befolkningen i dessa områden. Tre dagar senare inledde Ryssland en fullskalig militär invasion av Ukraina som delvis syftade till att skydda lokalbefolkningen i "folkrepublikerna". Den 2 mars 2022 antog FN:s generalförsamling, med stor majoritet, resolution ES-11/1 som fördömde invasionen och det ryska erkännandet av "folkrepublikerna" som stridande mot folkrätten. I slutet av september 2022 hölls fyra ytterligare olagliga folkomröstningar om självständighet/anslutning till Ryssland i regionerna Donetsk, Luhansk, Kherson och Zaporizhzhia. Den 30 september 2022 införlivades de fyra regionerna i Ryssland i enlighet med valresultatet. Den 12 oktober 2022 antog FN:s generalförsamling resolution ES-11/4 som återigen fördömde Rysslands agerande. Den 14 november 2022 antog FN:s generalförsamling även resolution ES-11/5 som rekommenderade att en internationell skadeståndsmekanism bör skapas (med tillhörande register för alla rättsliga anspråk från fysiska och juridiska personer) i syfte att utkräva ansvar för Rysslands folkrättsstridiga handlande.

USA, EU och andra likasinnade länder har sedan mars 2014 infört sanktioner mot individer, företag och statstjänstemän som hålls ansvariga för annekteringen av Krim. Sedan februari 2022 har sanktioner (i en omfattning som saknar motstycke i modern tid) även införts för Rysslands invasion av Ukraina, dess erkännande av "folkrepublikerna" Donetsk och Luhansk och efterföljande annektering av ukrainskt territorium. Det handlar bl.a. om frysningar av banktillgångar tillhörande president Putin, utrikesminister Lavrov och den ryska centralbanken; finansiella restriktioner gällande den ryska banksektorn (s.k. "SWIFT sanktioner"); transportrestriktioner (särskilt flyg- och hamnförbud); import/export- och investeringsförbud avseende Krim och DPR/LPR; och ett stort antal sektoriella handelsembargon (alltifrån lyxvaror till olja).

Uppgifter

- 1) Hur definieras en stat enligt folkrätten och hur erkänns stater?
- 2) Var "folkrepublikerna" Donetsk och Luhansk (samt utbrytarregionerna Kherson och Zaporizhzhia) stater i folkrättslig mening innan anslutningen till Ryssland? Var Krim en stat i mars 2014 innan anslutningen till Ryssland? Påverkar rätten till självbestämmande bedömningen?
- 3) Var folkomröstningarna den 16 mars och 11 maj 2014 (samt i september 2022) förenliga med folkrätten? Var Krim och de andra fyra regionernas anslutning till Ryssland förenliga med folkrätten?
- 4) Var det ryska erkännandet av "folkrepublikerna" Donetsk och Luhansk den 21 februari 2022 förenligt med folkrätten? Finns det i vissa fall en folkrättslig skyldighet att inte erkänna entiteter som stater?
- 5) Föreligger ett statsansvar för Ryssland rörande det som hänt och är de vidtagna sanktionerna förenliga med folkrätten respektive EU-rätten? Finns det i vissa fall en skyldighet att vidta sanktioner enligt folkrätten?

Material (utöver det som anges i studiematerialet)

- Council of the European Union, 'How and when the EU adopts sanctions' (tillgänglig här: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/>)
- Council of the European Union, 'EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014)' (tillgänglig här: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>)
- Europeiska rådet, 'EU:s sanktioner mot Ryssland – så fungerar de' (tillgänglig här: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>)

Seminarium 24 Miljörätt

Miljöskydd och naturskydd

Inledning

Ett övergripande syfte med seminariet är att diskutera och problematisera *hållbar utveckling*. I begreppet ligger såväl ekologisk hållbar utveckling som ekonomisk och social hållbar utveckling. Perspektiven diskuteras utifrån ett typexempel på hur miljölagstiftningen balanserar intresset av exploateringsföretag mot andra allmänna intressen, såsom sociala värden (t.ex. rekreation), och värdet av att bevara biologisk mångfald. Seminariet belyser även viktiga miljörättsliga funktioner liksom spänningen mellan statligt och kommunalt inflytande över markanvändningen.

Samtliga basgrupper förbereder samtliga frågor. I fokus för respektive fråga ligger hur scenariot regleras i gällande rätt, men för att även skapa en förståelse för funktionen hos olika instrument och verktyg består varje fråga även av en mer öppen ”principfråga”. Särskilt principfrågorna kan utvecklas utförligt men här efterfrågas en kort och kärnfull reflektion. Sträva efter att besvara frågorna fokuserat och begränsa presentationerna till max 10-15 minuter per fråga.

Relevanta författningar för seminariet är främst miljöbalken, plan- och bygglagen, Århuskonventionen samt EU:s naturvårdsdirektiv; fågeldirektivet (2009/147) och art- och habitatdirektivet (92/43).

Scenario

Det internationella kalkstensföretaget ”Stonebite” vill etablera sig på den europeiska marknaden. Som ett led i satsningen köper företaget ett stycke skogsmark i södra Sverige. Företaget planerar att bryta kalksten på 30 hektar av marken. Stonebite menar att platsen lämpar sig utmärkt för kalkstenstakt eftersom kalkstenen här är av hög kvalitet och har ett högt ekonomiskt värde. Marken ligger dock inom ett område som har utpekats som riksintresse för friluftslivet av Naturvårdsverket, då det är ett populärt turistmål på grund av dess vackra vandringsleder. Enligt företagets experter så måste området även anses vara av riksintresse för utvinning av kalkstenen, eftersom kalkstenen här har sådan unik kvalitet. Kommunen delar företagets syn och välkomnar satsningen då nya arbetstillfällen kan råda bot på den svåra arbetslöshet som präglar orten under lång tid. Kommunen har därför antagit en detaljplan som går i linje med företagets planer på att etablera täktverksamheten, trots att länsstyrelsen påtalat att

riksintresset för friluftslivet inte kommer att tillgodoses med detaljplanen. Kommunen menar emellertid att det inte kommer att ske någon påtaglig skada på riksintresset då det endast är en av många vandringsleder som går genom det planerade täktområdet.

Ett Natura 2000-område med syfte att skydda tjäder (*Tetrao urogallus*) finns inrättat i närheten av företagets planerade verksamhetsområde. Den närboende amatörornitologen Kim menar att utvinningen av kalksten kommer att påverka området negativt och störa den skyddsvärda arten. Stonebite å sin sida menar att det inte finns några belägg för att verksamheten skulle komma att störa arten, men uppger att man kan försöka att bullra lite mindre under själva häckningsperioden. Om det behövs kan företaget även avsätta en annan bit skogsmark av samma livsmiljökvalitet några mil bort. Det faktum att några tjädrar ännu inte har skådats i det området är enligt företaget bara en tidsfråga. Kim är inte nöjd med svaret och kommer att överklaga varje beslut som går i företagets riktning.

Inte heller föreningen ”Gå på tur” är nöjd med planerna. Även om bara en av vandringslederna påverkas fysiskt av täktverksamheten så är den en mycket populär led bland föreningens medlemmar. Därtill kommer verksamheten att störa naturupplevelsen för medlemmarna både estetiskt och med buller.

Uppgifter:

1. En central del i arbetet mot att nå miljömål är att verka för transparenta och väl underbyggda beslut. Vilka förberedelser i form av t.ex. beslutsunderlag måste Stonebite vidta för att säkerställa detta och vilka tillstånd och liknande måste sökas? Vilket är det övergripande syftet med förprövningar, d.v.s. att vissa verksamheter och åtgärder måste ”godkännas” innan de får påbörjas?

2. EU:s två naturvårdsdirektiv bygger båda på två olika bevarandestrategier: i, skydd av viktiga naturområden (Natura 2000) och ii, fridlysning/strikt skydd av arter (artskydd). Hur kompletterar strategierna varandra och hur skiljer de sig åt? Applicera reglerna om Natura 2000 på scenariot ovan. (Artskyddsförordningen är också tillämplig på scenariot men på seminariet fokuserar vi på tillämpningen av Natura 2000-reglerna.)

3. Utöver regleringen om Natura 2000, bedöm de rättsliga (materiella) förutsättningarna för verksamheten att få tillstånd enligt miljöbalken. Vilka krav kan ställas på verksamheten och hur påverkar bestämmelserna om riksintressen platsvalet? Hur spelar den kommunala planeringen in mot tillståndsprövningen under miljöbalken. Kan/bör staten (kunna) påverka den kommunala planeringen?

4. Låt oss anta att tillstånd ges för verksamheten. Vilka möjligheter har Kim och föreningen ”Gå på tur” att överklaga tillståndsbeslutet? Vilka argument finns för och emot en bred talerätt för miljöorganisationer?

5. Låt oss anta att tillståndet vinner laga kraft. Efter några år börjar de närboende klaga på att bullret ökat från verksamheten och att en stickande lukt börjar sprida sig från verksamhetsområdet. Det senare reglerades aldrig i tillståndet. Det finns även misstanke om att de hydrologiska förhållandena har ändrats i omgivningen på grund av täktverksamheten och att en miljö kvalitetsnorm därför riskerar att överskridas. De boende på orten vill att verksamheten ”styrts upp” samtidigt som Stonebite menar att tillståndet följs och att företaget därför har all rätt att fortsätta bedriva sin verksamhet utan ytterligare krav.

Vad gäller? Hur kan/bör/ska tillsynsmyndigheten agera för att bemöta synpunkterna ovan? Vilken betydelse har tillstånd och tillståndsvillkor för enskildas rättssäkerhet respektive målet om ekologisk hållbar utveckling? Annorlunda uttryckt - hur balanserar lagstiftaren intresset av enskildas rättssäkerhet och det faktum att naturen är i ständig förändring?

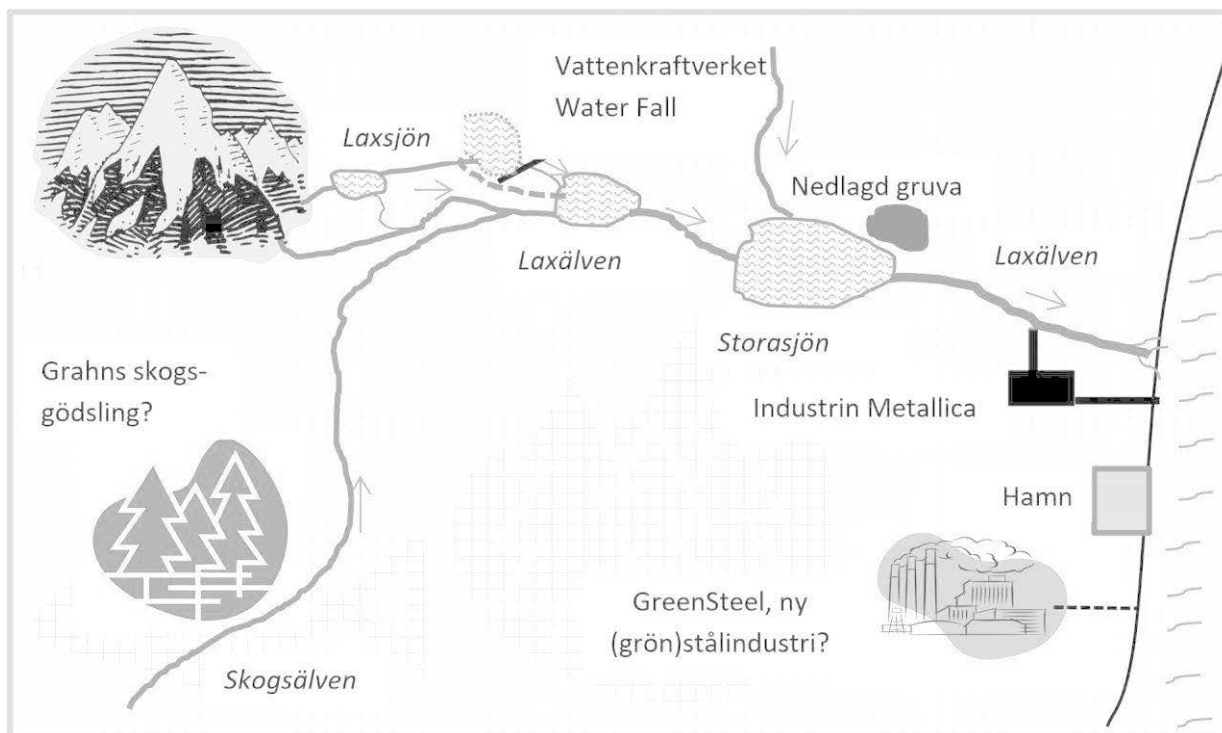
Förberedelsematerial utöver kurslitteraturen:

- Michanek, M, Zetterberg, C, *Den svenska miljörätten* kap. 9
- NJA 2012 s. 921
- C-127/02 *Waddenzee*

Seminarium 25

Miljörätt

Laxälven

Bakgrund

Ett mål i EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60) är att uppnå ”god” kemisk och ekologisk vattenstatus i avrinningsområden. Bilden visar Laxälvens avrinningsområde (påhittat exempel) i norra Sverige. Från fjällen i väster rinner bäckar som bildar Laxälven. Efter många mil når älven Bottenviken (havet i öster). Biflöden tillför älven ytterligare vatten och här och var i älvens flöde mot öster har sjöar bildats. Laxälvens avrinningsområde omfattar även del av Bottenviken i närheten av älvmynningen, 1 nautisk mil från strandlinjen. Olika verksamheter påverkar vattenstatusen i avrinningsområdet och nya verksamheter är planerade. En vattenmyndighet har antagit en förvaltningsplan med ett åtgärdsprogram, så som direktivet kräver. Programmets åtgärder syftar till att god vattenstatus ska uppnås i olika delar av avrinningsområdet.

Seminariet

Seminariet handlar om vilka rättsliga miljökrav som kan komma att ställas på de olika verksamheterna. Uppgiften är att identifiera kraven och bedöma förutsättningarna för att kunna bedriva verksamheterna. Ge det rättsliga stödet i svaren.

Alla frågor förbereds. Förberedelsematerial är utöver svensk och EU-rättslig författningstext främst Darpös avsnitt i T6-läroboken samt från miljörettskompendiet utdraget från Michanek och

Zetterberg, främst kapitel 8, 10 och 15 och rättsfallet Weser. Ramvattendirektivet är omfattande och svårläst. Fokusera på artikel 4 och dess svenska implementering. Se även bilagan till detta material, som kort sammanfattar vad som är relevant vid bedömning av kemisk och ekologisk status.

Seminarieledaren fördelar inledningsvis frågorna på grupperna. Hela gruppen ska vara aktiv vid redogörelsen för svaret. Övriga grupper kompletterar i diskussionen.

Fråga 1 a) – GreenSteel

Företaget GreenSteel vill bygga en ny stor fabrik för framställning av grönt stål, nära kusten vid Bottenviken. Platsen är lämplig med hänsyn till en närliggande hamn, varifrån produkterna kan transporteras med fartyg, och vattenkraftproduktionen som sker i älven. Regeringen är mycket attraherad av projektet som skulle betyda att råvarorna/resurserna från regionen kan tas om hand på ett nytt sätt (grönt/fossilfritt stål). Om anläggningen byggs kommer den att släppa ut flertalet ämnen till havet. Kommunen är därför tveksam till projektet eftersom risken är bland annat ökad kvävetillförsel och kemikalieförorening vilket skulle kunna resultera i algblomning och skador på vattnets djur- och växtliv, något som i sin tur kan skada kommunens satsning på ökad turism (bad och fiske).

- För att få bygga och driva anläggningen måste GreenSteel få tillstånd enligt miljöbalken. Vilket tillstånd är det fråga om? Eventuellt kommer anläggningen även att prövas av regeringen enligt miljöbalken. Klargör detta närmare och förklara hur dessa två beslut förhåller sig till varandra!
- Kommunens inställning kan få avgörande betydelse för tillkomsten anläggningen. Hur då?

Fråga 1 b) – GreenSteel fortsättning

- Vid tillståndsprövningen av GreenSteel inser mark- och miljödomstolen att en av "kvalitetsfaktorerna" för ekologisk status – "närliggande hamn" – skulle försämrats från "otillfredsställande" till "dålig" på grund av kväveutsläppen (se bilaga). Inga andra kvalitetsfaktorer i kustvattnet skulle försämrats. Hur påverkar detta prövningen?

Fråga 2 – Metallica

Metallindustrin Metallica AB från 1981 släpper ut betydande mängder kvicksilver till kustvattnet. Kviksilver har typiskt sett stor skadlig inverkan på det marina livet. Det är också långlivat (lång nedbrytningstid). Mätningar visar att halten i kustvattnet redan överstiger en miljökvalitetsnorm för kvicksilver (se bilagan). Den höga halten har olika orsaker, bl.a. läcker relativt stora mängder kvicksilver från en nedlagd gruva till Storsjön, som sedan förs till kustvattnet via Laxälven. I åtgärdsprogrammet anges att kommunen ska inventera möjligheterna att sanera gruvområdet i framtiden, men inte när eller hur det ska gå till. Inget företag eller markägare kan göras ansvarig för saneringen enligt 10 kap. miljöbalken, eftersom gruvan lades ner på mitten av 1960-talet (utgå från detta och gå inte alls in på ansvarsreglerna i 10 kap.).

Metallica söker tillstånd för att få öka produktionen med syftet att förädla det gröna stålet som kommer att komma från GreenSteel till olika produkter. Med den teknik (A) som företaget nu använder, efter tillstånd 2010, skulle utsläppen av kvicksilver till kustvattnet öka (i takt med ökad industriell produktion). Det är en teknik som brukar användas av motsvarande metallindustrier i Sverige och som reducerar 80 % av kvicksilvret. Metallica vill fortsätta att använda den tekniken, eftersom den fungerar bra och inte är gammal. Naturvårdsverket anser att en produktionsökning bara kan accepteras om Metallica byter till en viss reningsteknik (B) som mycket bättre reducerar kvicksilverutsläppen (med 95 %). Det är en mycket dyr teknik som används i en metallindustri i Ryssland. Där har den fungerat bra.

Förklara först på ett allmänt plan hur man bestämmer krav på försiktighetsmått (t.ex. val av reningsteknik) enligt miljöbalken. Vilka regler tillämpas då? Vad är innebörden i dessa regler i huvudsak? Förklara därefter vad det är för slags miljökvalitetsnorm som gäller för kustvattnet och vilken funktion en sådan norm har för miljön (i allmänna ordalag). Gå sedan in på valet mellan de två reningsteknikerna och beakta då betydelsen av den aktuella miljökvalitetsnormen för kvicksilver. Hur bör man resonera mot bakgrund av förutsättningarna ovan och relevanta regler i miljöbalken? En omständighet som ska beaktas är att det anses relativt kostnadseffektivt att isolera den kvicksilverskadade marken vid den nedlagda gruvan, och på så sätt hindra läckaget av kvicksilver till Laxälven. Kan denna omständighet få betydelse vid en prövning av Metallica?

Fråga 3 – Skogsgödsling

Lennart Grahns skog växer mycket långsamt. Han vill gödsla marken med aluminiumnitrat för att få fart på tillväxten. Skogsstyrelsen har inga invändningar eftersom gödslingen skulle följa de föreskrifter som gäller enligt skogsvårdslagstiftningen (anta detta!). En miljömyndighet anser dock att aluminiumnitrat skulle läcka till skogsälven och försura vattnet. Myndigheten anser att Lennart ska använda ett gödselmedel som inte försurar. Gödslingen kräver dock inte tillstånd. Vilket rättsligt stöd finns då för att miljömyndigheten ska besluta om ingripande mot Grahn? Vilka krav skulle kunna ställas? Vilken myndighet är det fråga om?

Fråga 4 – Water Fall

I Laxsjön finns unga vildlaxar, som vandrar nerför Laxälven till Östersjön där de lever några år. De laxfiskar som lyckats undvika fisknät och andra faror i havet återvänder alla till Laxälven för att simma upp till Laxsjön, där de vill leka och föryngra sig. Det finns därför en unik genetisk uppsättning hos just dessa vildlaxar. Men det är för få laxfiskar i sjön för att den ekologiska vattenstatusen ska kunna anses som "god". Situationen skulle förbättras radikalt om fler laxfiskar kunde passera kraftföretaget Water Falls damm (som syftar till utvinning av vattenkraft), placerad nedströms Laxsjön. Kammarkollegiet (som företräder allmänna miljöintressen i vattenmål) har under många år därför arbetat för att Water Fall ska konstruera en vattenväg intill dammen där laxfiskarna kan passera (streckad linje). Water Fall har hela tiden argumenterat för att sådana krav skulle strida mot företagets rättigheter enligt 1948 års tillståndsdöm.

Den rättsliga situationen har under de senaste åren förändrats och en nationell plan för omprövning av svensk vattenkraft har beslutats. Vad är idag kraven på en vattenkraftsverksägare enligt miljöbalken? Och hur kommer den nationella planen påverka

Water Fall? Och kommer Kammarkollegiets ambition om vattenväg att kunna realiseras? Har artikel 4 i ramdirektivet för vatten någon betydelse för den nya rättsliga situationen?

Mycket förenklad sammanfattning av regleringen av kemisk och ekologisk vattenstatus

Sammanfattningen bygger på föreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten (HVMFS), som i sin tur bygger på bilaga V i ramvattendirektivet (ekologisk status) och dotterdirektivet 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område (kemisk status).

Kemisk vattenstatus

Statusklasser: god eller inte god

Klassningen bestäms av så kallade ”gränsvärden” (ett slags miljökvalitetsnormer) för vissa kemiska ämnen, således högsta tillåtna halt i ytvatten av t.ex. kvicksilver och bly.

Ekologisk vattenstatus

Statusklasser: hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig.

Klassningen bestäms av många så kallade ”kvalitetsfaktorer”. Dessa indelas i tre grupper:

- *Biologiska*, t.ex. förekomst av fisk och alger
- *Fysikaliskt-kemiska*, t.ex. näringsämnen och förorening
- *Hydromorfologiska*, t.ex. djupvariation

Seminarium 26

Migrationsrätt

Syftet med seminariet är att diskutera olika grunder för uppehållstillstånd och den materiella prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd, samt att uppmärksamma och diskutera förvaltningsprocessuella aspekter av migrationsrätten.

Alla basgrupper löser samtliga uppgifter och förbereder en utförlig och strukturerad föredragning av respektive uppgift. Alla basgrupper ska också bereda sig på en allmän diskussion. Gruppen ska hänvisa till regler, rättsfall, litteratur m.m. som hör till kursmaterialet.

Basgrupperna bör även söka efter ytterligare relevant praxis från Migrationsöverdomstolen, landinformation i Migrationsverkets databas Lifos m.m.

Uppgift 1

Familjen Karimov är från Samarkand i Uzbekistan. De anländer till Arlanda i maj 2023. Familjen består av pappa Husan, 39 år, och dottern Amina, 13 år. Vid passkontrollen uppger Husan att de söker asyl i Sverige.

Familjen kallas efter en tid till asylutredning med Migrationsverkets handläggare. De har fått ett offentligt biträde förordnat i asylärendet som de träffar för första gången vid utredningstillfället. Vid utredningen, där Amina får vänta i ett annat rum under tiden samtalet pågår, anför Husan med hjälp av en telefontolk följande till stöd för familjens ansökan om asyl i Sverige.

Husan arbetar som journalist för en liten tidning i Samarkand där familjen bor. Han har också haft en del frilansuppdrag för olika nättidningar. Husan har under årens lopp rapporterat om många olika frågor men har på senare år skrivit om förhållandena i uzbekiska fängelser och om korruption i domarkåren. Han har vid några tillfällen fått påhållningar av säkerhetspolisen på redaktionen som har haft synpunkter på det han har skrivit, och där de sagt att de "har ögonen på honom", men inget mer allvarligt har hänt. När han i december 2022 skrev ett par kritiska artiklar om en domare i Samarkand som är släkt med en inflytelserik person på justitieministeriet fick han dock större problem: säkerhetspolisen trakasserade honom i hemmet vid flera tillfällen och sade till honom att sluta gräva i frågan och han fick, ett par veckor efter det att artikeln publicerats, veta av sin chef att säkerhetspolisen varnat tidningen för att publicera något mer som Husan skrivit, då det kunde ses som illojalt mot Uzbekistan. Husans chef gav honom rådet att ligga lågt ett tag. Detta passade Husan bra då han, förutom att han var rädd för säkerhetspolisen, också behövde ta hand om Amina mer än vanligt. Amina har en måttlig fysisk funktionsnedsättning som gör att hon sitter i rullstol och har bland annat svårt att ta sig fram själv samt behöver hjälp med måltider och personlig hygien.

I Uzbekistan bor barn med funktionshinder ofta på institution men Husan tycker att de är för dåliga och att man inte tar hand om barn på rätt sätt där. Husan och Aminas mamma Mira är skilda och Mira är bosatt i en annan stad, så hon kan inte hjälpa till i vardagen. Hela familjen träffas dock regelbundet. Amina och Husan har tidigare fått mycket hjälp från en lokal moské men moskén har också fått problem med säkerhetspolisen som säger att de haft imamer där som inte är godkända av regimen, och som misstänks för att vara extremister. Husan vågade därför inte gå till moskén mer, eller få hjälp av dem med Amina, men han fortsatte att ha kontakt med personer där. I mars 2023 arresterades dock hela moskéns ledning och det gick inte att få kontakt med dem efter det. Husan bestämde sig då för att han och Amina skulle lämna landet. De fick hjälp av en vän till en vän och visste inte var de skulle innan de gick ombord på planet. Passen ordnades genom vännens kontakter på polisen. Husan säger att han fick betala mycket pengar för att ta sig ut ur Uzbekistan med dottern.

Förutom pass lämnar Husan också in ett id-kort (utgången), ett passerkort till kontoret på tidningen (utgången), ett personligt ställt brev till tidningsredaktören, ett tidningsurklipp där Husan namnges samt ett födelsebevis för dottern. Husan hänvisar vidare till landinformation rörande situationen för journalister i Uzbekistan.

- A. Vilka förvaltningsprocessuella regler är särskilt viktiga att beakta i migrationsmål? Ska särskilda hänsynstaganden göras i ärenden som gäller asyl?
- B. Hur ska Husans asylansökan bedömas? Vilka grunder för uppehållstillstånd kan aktualiseras och varför?
- C. Hur ska Aminas asylansökan bedömas? Ska särskilda hänsyn tas gällande barn som söker asyl? Och har principen om familjens enhet i dessa sammanhang någon betydelse och hur ska den tillämpas?

Uppgift 2

Ponera att Husan och Amina i slutet av januari 2024 beviljas asyl i Sverige. I mars 2024 söker Aminas mamma, Mira, uppehållstillstånd på anknytning till Husan och Amina. Mira anger att hon och Husan visserligen är skilda men att de, sedan Husan och dottern lämnade Uzbekistan, kommit fram till att de nog visst vill leva tillsammans och att de därför vill gifta sig igen, och skapa ett nytt gemensamt liv i Sverige.

Kommentera Miras möjligheter att beviljas uppehållstillstånd i Sverige.

Material

- Utdrag ur prop. 2023/24:18 s. 10-21 (t.o.m. första stycket s. 21).
- Skyddsgrundsdirektivet 2011/95/EU.
- Migrationsöverdomstolens avgöranden MIG 2015:18 och MIG 2022:9.

I förberedelserna för den uppgift som handlar om skyddsbehov kan basgrupperna med fördel använda sig av UNHCR-s Handbok för fastställande av flyktingars rättsliga ställning och UNHCR-s riktlinjer för internationellt skydd (Guidelines on International Protection).

UNHCRs Handbok, inklusive Guidelines, finns tillgänglig här:

<https://www.unhcr.org/uk/publications/legal/5ddfc47/handbook-procedures>
<https://www.unhcr.org/uk/publications/legal/5ddfc47/handbook-procedures-criteria-determining-refugee-status-under-1951-convention.html>

Information om landet de asylsökande kan man exempelvis hitta i Migrationsverkets landinformationsdatabas Lifos. Lifos finns här: <https://lifos.migrationsverket.se/>. Även Migrationsverkets rättsliga ställningstaganden i olika frågor kan vara till hjälp, även de finns i Lifos.

Seminarium 27

Socialrätt

Vård, omsorg och tvång

I Sverige finns idag fyra lagar som möjliggör tvångsvisa omhändertagande för att ge vård eller omsorg inom hälso- och sjukvård eller socialtjänst: Lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT), lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), samt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Därtill finns smittskyddslagen (2004:168) som ger myndigheterna befogenheter att vidta vissa åtgärder mot en persons vilja för att förhindra spridningen av smittsamma sjukdomar.

Syftet med detta seminarium är att analysera den svenska lagstiftningen om tvångsvård och belysa den utifrån kraven i Europakonventionen, barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar (funktionsrättskonventionen).

Uppgift

Charlie bor med sina föräldrar. När hon fyller 14 år börjar hon må psykiskt dåligt. Hennes föräldrar söker psykiatrisk vård för Charlie, men på grund av det stora antalet barn som drabbas av psykisk ohälsa dröjer det över ett år innan behandlingen vid barn- och ungdomspsykiatri (BUP) kan påbörjas. Charlie får till slut behandling och regelbunden kontakt med psykiatriker och psykologer och andra. Trots detta fortsätter hon att kämpa med sitt mående år efter år.

a) Som för många andra med psykiska sjukdomar finns det droger med i bilden. Charlie dricker stora mängder alkohol och röker, men hon tar också tyngre droger. Charlies alkohol- och drogmissbruk påverkar hennes fysiska hälsa allt mer och med hjälp av sina föräldrar söker hon vård för diverse symtom. Läkarna meddelar Charlie och Charlies föräldrar att Charlie är i dåligt skick och behöver en rad behandlingar, bland annat en njurtransplantation. Läkarna menar dock att hon först måste sluta med alkoholen och drogerna för att det ska vara aktuellt att påbörja någon transplantation. Därför blir Charlie inte placerad i kö för operation. Charlie och hennes föräldrar är chockade över detta beslut. Föräldrarna vill rädda sin dotter och vill inte ge upp. De undrar om beslutets laglighet och om det kan överklagas eller angripas på något sätt.

b) Charlie blir allt mer okontaktbar och svår att samarbeta med. Hon har bristande sjukdomsinsikt och är ambivalent inför behandling av sina psykiska problem och sitt missbruk. Föräldrarna vänder sig till dig och frågar om råd om var de ska söka sig för att få stöd och hjälp med att hantera Charlies situation. De är rädda att hon ska skada sig själv på ett sätt som är livshotande. Ska de vända sig till kommunens socialnämnd eller hälso- och sjukvårdens psykiatriska avdelning? Vad är enligt dig förutsättningarna för att socialnämnden respektive hälso- och sjukvården ska ingripa? Dela upp förutsättningarna för olika åtgärder i om samtycke från Charlie och hennes föräldrar finns respektive inte finns. Fundera också kring vilka möjligheter det finns att överklaga beslut om att vidta eller inte vidta åtgärder.

c) Charlie blir till slut frivilligt inlagd på psykiatriavdelningen. Under sin vistelse där får psykiatriavdelningen en ny chefsöverläkare. Chefsöverläkaren är övertygad om att Charlies psykiska mående bör betraktas som en allvarlig psykisk störning och att Charlie behöver vård enligt LPT.

Chefsöverläkaren föreslår att Charlie ska överföras till tvångsvård enligt LPT. Charlie och hennes föräldrar tycker att det är bra idé och blir därefter informerade om att hon ska flyttas till tvångsvård. Nu undrar Charlies läkare om alla förutsättningar för konvertering till tvångsvård faktiskt är uppfyllda.

d) Charlies hälsotillstånd förvärras, hon får allt kraftigare vanföreställningar och utvecklar också ett självskadebeteende. Man anser att det inte finns någon annan lösning än tvångsåtgärder för att kunna ge den psykiatriska behandling som krävs. För att kunna möjliggöra behandlingen, bl.a. i form av sondmatning, bältrar man Charlie i ungefär 12 timmar per dag. Charlie anser att denna behandlingsmetod utgör tortyr, diskriminering och strider mot folkrättsliga konventioner. Har hon rätt? Vilka rättsliga verktyg har Charlie? Vilka rättssäkerhetsgarantier finns det för dessa åtgärder?

e) Gå igenom frågorna a – d ovan och reflektera över och diskutera följande:

* Vilka offentligrättsliga principer aktualiseras och varför?

* Är svensk lagstiftning som tillämpas i denna situation förenlig med de konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige åtagit sig att följa?

* Hur påverkar Charlies ålder hennes rättsliga ställning samt möjligheter att få vård?

* Vilka skillnader finns det i hur Charlies rättigheter i de olika situationerna förstås genom Europakonventionen, barnkonventionen och funktionsrättskonventionen? Fundera på vilken typ av rättskällor ni använder när ni svarar på frågan och hur de förhåller sig till varandra. Vad är det för skillnad på den status som funktionsrättskonventionen, barnkonventionen och Europakonventionen har i svensk lagstiftning och hur påverkar det tolkningen av konventionernas artiklar?

Källor:

Kurslitteratur (se kap. om tvångsvård i Makt, myndighet, människa : en lärobok i speciell förvaltningsrätt)

Utdrag ur prop. 1990/91:58 s 82-87

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden, 6 March 2015, CRC/C/SWE/CO/5, §§ 25-26,

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), Concluding observations on the combined sixth and seventh, 6 February 2023, CRC/C/SWE/CO/6-7, §§ 32-33

RÅ 2010 ref. 93

HFD 2015 ref. 42

HFD 2015 ref. 64

JO 2021-09-21 Dnr 6300-2018

JO 2021-09-21 Dnr 2782-2018

Rekommenderas, men är inte obligatoriskt:

FN:

CRPD Committee, General comment No. 6 on equality and non-discrimination, CRPD/C/GC/6, 26 April 2018: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/119/05/PDF/G1811905.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/119/05/PDF/G1811905.pdf?OpenElement](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/119/05/PDF/G1811905.pdf?OpenElement)

CRPD Committee, General comment 1 Article 12: Equal recognition before the law,

CRPD/C/GC/1, 19 May 2014 <https://daccess-ods.un.org/tmp/7732593.41716766.html>

ECHR Guides:

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_ENG.pdf s. 11-16

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_3_ENG.pdf s. 21-26

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_ENG.pdf s. 11-15, 26-29

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf s. 38-44

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG.pdf

X mot Finland (Mål nr. 34806/04) <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111938>

Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez, A/HRC/22/53, 1 February 2013

https://digitallibrary.un.org/record/745862/files/A_HRC_22_53-EN.pdf?ln=en

Svenska källor:

SOU 2022:40

SOU 2021:93

Kindström Dahlin, Moa. "Att tvinga ett barn: Om barns rättigheter i hälso-och sjukvården och behovet av en tydligare tvångsvårdslagstiftning." Förvaltningsrättslig tidskrift 2 (2016): 245-278.

Åkerman, Sofia, et al. "Psykiatrisk tvångsvård vid självskadebeteende—kan en person ha ett oundgängligt behov av en vård som inte hjälper?." Förvaltningsrättslig tidskrift 2022.4 (2022): 605-625.

Wahlberg, Lena, et al. "Rättslig prövning av skälen för sluten psykiatrisk tvångsvård: bör domstolarna lita på den medicinska expertisen." Förvaltningsrättslig tidskrift 4 (2015): 629-646.

Socialstyrelsen, LVU handbok för socialtjänsten [https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-](https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6642.pdf)

[dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6642.pdf](https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6642.pdf)

Socialstyrelsen, LVM Handbok för socialtjänsten

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2021-6-7446.pdf>

Icke-juridiska källor:

Online föreläsningar om åtströmningar tillgängliga för UU:s

<https://media.medfarm.uu.se/play/kanal/244>

<https://media.medfarm.uu.se/play/video/2440>

Åkerman, Sofia (2020). Ärr för livet. Natur & Kultur.

Den fastspända flickan <https://sverigesradio.se/avsnitt/138656>

Vem kan rädda Sanne <https://www.svt.se/special/radda-sanne/>

Många av oss, våra anhöriga och vänner drabbas av psykisk ohälsa. Vår psykiska hälsa är minst lika viktig som vår fysiska hälsa. Kom ihåg att ta hand om din psykiska hälsa och söka stöd när du behöver det.

<https://www.uu.se/student/stod-och-service/studenthalsan/studenthalsan-i-uppsala>

<https://www.friskfri.se/fa-stod/telefonlinjer/>

<https://tjeizonen.se/fa-stod/atstorningszonen/>

<https://www.vardochinsats.se/sjaelvskadebeteende/>

Seminarium 28

Socialrätt

Socialrätt och förvaltningsprocess

Det första syftet med det här seminariet är att ge en fördjupad förståelse för socialrättsliga insatser enligt olika regelverket. Det andra syftet är att väcka frågor om teman och utmaningar i förvaltningsprocessen, samt att ge ett praktiskt perspektiv på hanteringen av dessa frågor.

Vid besvarandet av uppgifterna behöver ni inte ta del av FK:s föreskrifter utan fokus ska ligga på relevant lagstiftning och övergripande principer för förvaltningsprocessen. (FL, FPL, SFB, LSS och SoL).

Inläsningsmaterial

Makt, myndighet, människa (Socialförsäkring och Socialtjänst)
Förvaltningsrättens grunder (Kapitel 12 och 13)
Ruth Mannelqvist, Kraven på läkarintyg för sjukpenning; en lagstridig begränsning av den allmänna sjukförsäkringen? (2019)
HFD 2022 ref. 47

Material i fiktivt mål

2 st. domar från förvaltningsrätten (ekonomiskt bistånd och sjukpenning)
Ett överklagande
En tjänsteanteckning
2 st. läkarintyg

Instruktion

Grupp D är ordförandegrupp. Gruppen agerar under seminariet rätten och tar välgrundad ställning till övriga gruppers handläggnings- och domsförslag. I denna roll ingår att ställa relevanta frågor m.m.

Grupp B (A och B:frågan) och C (C:frågan) har huvudansvar för fråga 1 och grupp A (A:frågan) och E (B och C:frågan) har huvudansvar för fråga 2. Ordförandegruppen fördelar ordet. Vid föredragningen ska grupperna komma med ett lösningsförslag som rätten kan ta ställning till. En del av uppgiften är att öva på hur en föredragning skulle se ut i en faktisk domstolssituation.

Bakgrund

Du arbetar som assessor på Kammarrätten för Övre Norrland och är ansvarig domare för två mål med samma parter – saken är sjukpenning respektive ekonomiskt bistånd – som nyligen har inkommit till domstolen. Målen har handlagts gemensamt på förvaltningsrätten.

Den flitiga fiskalen Frans har granskat överklagandet. Han kommer in på ditt kontor, kliar sig i huvudet och säger; ”det här överklagandet består mest av allmänt gnäll. Det är juridiskt grundlöst

och vi bör göra oss av med målet så snart som möjligt innan den enskilde börjar ringa eller skicka in massa papper. Jag föreslår att vi sätter upp ett beslut om att det inte finns skäl att bevilja prövningstillstånd! Jag pratade med rådmannen Raket-Robert på fiket och han anser att rättshaverister ska hållas kort. En enkel pinne till statistiken!”

Läs domarna, överklagandet, läkarintygen, tjänsteanteckningen och övrigt inläsningsmaterial i kompendiet och föredra målet för handläggning/beslut och dom enligt följande:

Uppgift 1

Fokus i denna uppgift ligger på de *processuella frågorna*. Det finns flera tänkbara handlingsalternativ. Ett av syftena med uppgiften är att öva på att tillämpa lagstiftning och principer i en praktisk situation. Ni ska självklart redogöra för den rättsliga grunden för era ställningstaganden, men fokus ska ligga på att resonera kring vad som är en lämplig lösning inom lagens ramar.

- A) Vilka handläggningsåtgärder (beslut, kommunikering med frågor och påpekanden m.m. *innan* dom/slutlig beslut) föreslår ni att domstolen ska vidta under processen i kammarrätten?
- B) Finns det skäl för PT, och i så fall på vilken grund?

Beakta domstolens *serviceskyldighet* och *kommunikationsskyldighet* samt *officialprincipen*.

- C) Målen får prövningstillstånd i kammarrätten. Skissa på ett utkast till en kammarrättsdom/slutligt beslut och ta särskilt ställning till följande:
 - Vad ska/bör tolkas som ett yrkande?
 - Vad ingår i domstolens prövningsram?
 - Vilka yrkanden ska/kan avvisas respektive avslås/beviljas?
 - Finns det skäl för återförvisning? (till myndigheten/kommunen eller förvaltningsrätten)

Uppgift 2

Fokus i denna uppgift ligger på de *materiella frågorna* och *bevisfrågor*. Fortsätt skissa på ett utkast till en kammarrättsdom och ta ställning till följande:

- A) Finns det materiella förutsättningar att bevilja yrkade insatser?

I redovisningen ska ingå en kort presentation av de *materiella förutsättningarna* för respektive insats (bistånd, LSS, sjukpenning). Bortse från bevisning, som behandlas i nästa fråga.

I många förvaltningsrättsliga måltyper, däribland socialförsäkringsmål, har läkarintyget en central betydelse som bevis. Läs R. Mannelqvist, *Kraven på läkarintyg för sjukpenning; en lagstridig begränsning av den allmänna sjukförsäkringen?* (2019) och HFD 2022 ref. 47.

Fortsätt på utkastet till kammarrättsdom och ta ställning till följande:

- B) Vilken bevisning är relevant för domstolens bedömning? Är bevisningen ”tillräcklig”? Vilket är beviskravet?
- C) Reflektera särskilt över *läkarintygen* och möjligheten att *förordna om sakkunnig* (exempelvis läkare) i socialförsäkringsmål.¹

¹ jfr med processen i tvångsvårdsmål.

KLAGANDE

Arben Löfdahl, 19950402-2519

MOTPART

Norrskens stads kommun

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Norrskens stads kommuns beslut den 25 februari 2022

SAKEN

Ekonomiskt bistånd

FÖRVALTNINGSRÄTTEN AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår yrkandet om muntlig förhandling.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

BAKGRUND

Norrskens stads kommun beslutade den 25 februari 2022 att avslå Arben Löfdahls begäran om dels försörjningsstöd för januari 2022, dels bistånd i form av hemtjänst för samma period. Som skäl för beslutet angavs huvudsakligen att Arben Löfdahl inte inkommit med relevant underlag som kommunen behöver för att kunna ta ställning till frågan om rätten till bistånd. Vidare angavs att Arben Löfdahl inte har uttömt möjligheterna att själv tillgodose sina behov.

YRKANDEN M.M.

Arben Löfdahl yrkar att han ska beviljas försörjningsstöd för januari 2022 med 40 800 kr. Han yrkar även att han ska beviljas hemtjänst. Han yrkar slutligen muntlig förhandling i målet.

Han för fram bl.a. följande. Han har blivit orättvist behandlad av kommunen. Handläggarna har inte lyssnat på honom och han har inte fått relevant information. Av ingivna läkarintyg framgår klart och tydligt att sjukskrivande läkare har bedömt att han ska vara sjukskriven. Han har saknat möjlighet att arbeta och få inkomst. På grund av sitt sjukdomstillstånd saknar han möjlighet att handla, städa, tvätta, laga mat och sköta sin hygien. Han har verkligen försökt att göra allt rätt och tillgodose kommunens önskemål.

Han ger in läkarintyg för perioden februari–mars 2022.

Kommunen anser att överklagandet ska avslås och för fram bl.a. följande. Arben Löfdahl har fortfarande inte kommit in med underlag som visar att han inte själv hade möjlighet att tillgodose sina behov under den aktuella perioden. Kommunen har informerat om att det ankommer på honom att inkomma med bl.a. kontoutdrag för aktuell period. Han har själv

uppgett att han lånat pengar av sina föräldrar, varför behovet får anses tillgodosett på annat sätt. Ingivna läkarintyg avser andra perioder än den aktuella och har därför begränsat bevisvärde.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Muntlig förhandling

I målet finns utredning i form av bl.a. läkarintyg, tjänsteanteckningar m.m. Då prövningsfrågorna i målet har karaktären av rättsfrågor och inte bevisfrågor är muntlig förhandling uppenbart obehövlig. Yrkandet därom ska därför avslås.

Kommunens handläggning

Arben Löfdahl har framfört synpunkter på hur kommunen har handlagt hans ärende. Kommunen har enligt domstolens bedömning inte brustit i sin kommunikations- eller utredningsskyldighet på ett sådant sätt att det inverkat på beslutet. Domstolen utövar inte tillsyn över kommunen. Det som Arben Löfdahl för fram i denna del kommer därför inte att prövas av förvaltningsrätten.

Försörjningsstöd

De ena huvudfrågan i målet är om Arben Löfdahl har rätt till försörjningsstöd för januari 2022.

Av utredningen i målet framgår bl.a. följande. Arben Löfdahl var under den aktuella perioden sjukskriven, men har nekats ersättning från försäkringskassan. Av kommunens tjänsteanteckning daterad den 18 januari 2022 framgår att Arben Löfdahl har en bostadsrätt och att han

lånat pengar av sina föräldrar. Det framgår också att han har delgetts information om handläggningen vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Domstolen gör följande bedömning.

Rätten konstaterar inledningsvis att ekonomiskt bistånd ska ansökas om i förväg. Enligt ansökningshandlingarna inkom aktuell ansökan i februari 2022. Redan av den anledningen saknas förutsättningar att bevilja försörjningsstöd för januari 2022.

Rätten saknar vidare skäl att ifrågasätta kommunens uppgifter om att Arben Löfdahl har fått information om vad som ankommer på honom vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Han har trots detta inte inkommit med relevant underlag, bl.a. kontoutdrag. Arben Löfdahl har även fått möjlighet att yttra sig över kommunens skrivelse i förvaltningsrätten, men inte avhört.

Hemtjänst

Den andra huvudfrågan i målet är om Arben Löfdahl har rätt till hemtjänst under samma period.

Av ingivna läkarintyg framgår bl.a. att Arben uppger att han på grund av sitt sjukdomstillstånd saknar ork för att utföra enkla vardagssysslor i hemmet. Det saknas dock i målet närmare utredning om omfattningen av hans hjälpbehov. Arben Löfdahl har inte inkommit med sådan utredning. Det finns därför inte förutsättningar att bevilja honom bistånd i form av hemtjänst.

Slutsats

Överklagandet ska avslås i sin helhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Mona Larsson
Rådman

Lars Hellqvist
Föredragande jurist

Datum: 2022-05-01

Överklagande till Kammarrätten i Övre Norrland,

Jag heter Arben Löfdal och jag arbetar vanligtvis med skattefrågor på en större revisionsbyrå. Jag har alltid varit ansvarstagande och alltid gjort rätt för mig. Jag har dock det senaste halvåret varit sjukskriven efter att ha "gått in i väggen". Vissa dagar orkar jag inte ens ta mig upp ur sängen. Jag har inte längre råd att köpa mat och riskerar att bli vräkt. Det tog flera månader för förvaltningsrätten att skriva sina korta och obegripliga domar, även fast jag ringde en gång om dagen och sade att läget var akut!!!

Jag överklagar förvaltningsrättens domar eftersom kommunen och Försäkringskassan grundlöst har nekat mig vad jag har rätt till. Jag vill ha den ersättning och de insatser som jag ansökt om för januari och februari och jag vill även ha för mars, april och maj. Om jag inte kan få bistånd eller sjukpenning anser jag i vart fall att jag har rätt till insatser enligt LSS!

Skälen för besluten och domarna är helt verklighetsfrånvämda. Det är helt sjukt att myndigheterna inte litar på och ifrågasätter vad min sjukskrivande läkare har intygat!! Varför skulle hon ljuga; det rör sig om en överläkare med gedigen erfarenhet! Varför är den "försäkringsmedicinska rådgivande läkaren" bättre? Hon har ju inte ens träffat mig! Jag kräver att domstolen tar kontakt med en tredje och oberoende läkare! Ni kan också ringa min sjukskrivande läkare och fråga henne om sådant ni tycker fattas.

Tjänsteanteckningen som det står om i domarna; jag har aldrig ens sett den, var kommer den ifrån? Handläggaren överdriver och det som står är helt felaktigt! Ingen har berättat för mig vilket underlag som behövs! I själva verket var det handläggaren som ignorerade mig och var otrevlig. Hon sa att "en sån som jag inte hade på socialen att göra".

Kommunen och Försäkringskassan har behandlat mig helt rättsvidrigt rakt igenom. Dom har fattat beslut utan att jag har fått komma till tals och vägrat att svara på mina frågor! Och inte fick jag någon rättegång i förvaltningsrätten 😞 Jag gick och väntade på att få en kallelse och istället dimper det utan förvarning ner en dom i brevlådan! Är ingen intresserad av vad jag har att säga om saken?

Förvaltningsrätten borde göra om rättegången!

Jag känner mig helt rättslös och har inte – på grund av den situation som myndigheterna försatt mig i – råd att anlita hjälp. Det vore bra om jag kunde få hjälp av någon som kan juridik, som en advokat. Alternativt att jag får ersättning för att anlita en själv. Jag vill också ha ersättning för all den tid och energi som dessa ärenden har åsamkat mig. Kommunen och Försäkringskassan ska betala skadestånd!

Jag önskar slutligen få komma till kammarrätten och berätta om min syn på saken. Säg också till om ni vill att jag tar med mig några ytterligare intyg eller annan bevisning? Jag gör allt som krävs!

Jag ber om ursäkt om jag framstår som upprörd; men jag orkar inte mer. Ibland känns det som att man måste vara frisk för att kunna vara sjuk.

Med vänlig hälsning och stor misströstan,

Arben Löfdahl

OBS! Spara blanketten på datorn och öppna den därefter i Adobe Reader.
Detta för att hjälptexter ska visas och information i blanketten ska hanteras korrekt.

Skicka blanketten till
Försäkringskassans inläsningscentral
839 88 Östersund

1. Smittbärapenning Hjälptext

- ☐ Avstängning enligt smittskyddslagen på grund av smitta. (Fortsätt till frågorna "Diagnos" och "Nedsättning av arbetsförmåga").

2. Intyget är baserat på Hjälptext

- ☒ min undersökning av patienten datum (år, månad, dag) 2022-01-05
- ☐ min telefonkontakt med patienten
- ☐ journaluppgifter från den
- ☐ annat
- Ange vad annat är:

3. I relation till vilken sysselsättning bedömer du arbetsförmågan? Hjälptext

- ☒ Nuvarande arbete Ange yrke och arbetsuppgifter
Revisor på större revisionsbyrå.

- ☐ Arbetssökande - att utföra sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden
- ☐ Föräldraledighet för vård av barn
- ☐ Studier

4. Diagnos/diagnoser för sjukdom som orsakar nedsatt arbetsförmåga Hjälptext

Utmattningsdepression, ospecificerad.	Diagnoskod enligt ICD-10 SE

5. Funktionsnedsättning Hjälp

Beskriv undersökningsfynd, testresultat och observationer

Patienten uppger att han sedan några veckor är mycket trött. Han har knappt sovit de senaste dagarna. Situationen har tilltagande blivit värre. Nu kommer han inte längre upp ur sängen. Han har inte haft tid att lyssna på kroppens varningssignaler.

God kontakt och allmänintryck. Något sänkt. 9 av 10 på skattningsskala för depression.

6. Aktivitetsbegränsning Hjälp

Beskriv vad patienten inte kan göra på grund av sin sjukdom. Ange vad uppgiften grundas på.

Patienten anger att han har mycket svårt att koncentrera sig och att han inte ens orkar utföra enkla vardagliga sysslor i hemmet. Han glömmer enkla saker som vad han ska handla i affären. Det är uteslutet att han skulle klara av sitt krävande arbete. Han uppger att det bränner i huvudet när han försöker sätta sig framför datorn.

7. Medicinsk behandling

Pågående medicinska behandlingar/åtgärder. Ange vad syftet är och om möjligt tidplan samt ansvarig vårdenhets.

Samtalskontakt med vårdcentralens psykolog.

Sertralin 50 mg (antidepressivt läkemedel, startdos, upptrappning kommande veckor)

Artarax 10 mg (milt lugnande/ångestdämpande/sövande)

Planerade medicinska behandlingar/åtgärder. Ange vad syftet är och om möjligt tidplan samt ansvarig vårdenhets.

8. Min bedömning av patientens nedsättning av arbetsförmågan Hjälp

	från och med (år, månad, dag)	till och med (år, månad, dag)
☒ 100 procent	2022-01-01	2022-01-31
☐ 75 procent		
☐ 50 procent		
☐ 25 procent		

Patientens arbetsförmåga bedöms nedsatt längre tid än den som Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd anger, därför att Hjälp

☐ Resor till och från arbetet med annat färdmedel än normalt kan göra det möjligt för patienten att återgå till arbetet under sjukskrivningsperioden.

Kommer möjligheterna till återgång i arbete försämrats om arbetstiden förläggs på annat sätt än att arbetstiden minskas lika mycket varje dag?

☐ Nej ☐ Ja. Fyll i nedan.

Hjälptext

Beskriv de medicinska skälen till att möjligheterna till återgång i arbete försämrats

9. Prognos för arbetsförmåga utifrån aktuellt undersökningstillfälle

☐ Patienten förväntas kunna återgå helt i nuvarande sysselsättning efter denna sjukskrivning.

☒ Patienten förväntas kunna återgå helt i nuvarande sysselsättning inom 12 månader.

☐ Patienten förväntas inte kunna återgå helt i nuvarande sysselsättning inom 12 månader.

☐ Återgång i nuvarande sysselsättning är oklar.

10. Här kan du ange åtgärder som du tror skulle göra det lättare för patienten att återgå i arbete

☐ Arbetsträning

☐ Ergonomisk bedömning

☒ Omfördelning av arbetsuppgifter

☐ Arbetsanpassning

☐ Hjälpmedel

☐ Övrigt

☐ Söka nytt arbete

☐ Konflikthantering

☐ Inte aktuellt

☐ Besök på arbetsplatsen

☒ Kontakt med företagshälsovård

Här kan du ange fler åtgärder. Du kan också beskriva hur åtgärderna kan underlätta återgång i arbete.

11. Övriga upplysningar

78040302

12. Kontakt med Försäkringskassan Hjälp☐ Jag önskar att Försäkringskassan kontaktar mig.

Ange gärna varför du vill ha kontakt.

13. Underskrift

Datum	Läkarens namnteckning
2022-01-05	
Namnförtydligande	
Lisa Larsson	
Befattning	Eventuell specialistkompetens
ST-läkare allmänmedicin	
Läkarens HSA-id	Arbetsplatskod
Läkarens personnummer. Anges endast om du som läkare saknar HSA-id.	
Vårdenhetens namn, adress och telefon	

Läs mer om Försäkringskassans behandling av personuppgifter på forsakringskassan.se.

Underskriften omfattar samtliga uppgifter i intyget.

78040402

OBS! Spara blanketten på datorn och öppna den därefter i Adobe Reader.
Detta för att hjälptexter ska visas och information i blanketten ska hanteras korrekt.

Skicka blanketten till
Försäkringskassans inläsningscentral
839 88 Östersund

1. Smittbärapenning Hjälp

- ☐ Avstängning enligt smittskyddslagen på grund av smitta. (Fortsätt till frågorna "Diagnos" och "Nedsättning av arbetsförmåga").

2. Intyget är baserat på Hjälp

- ☒ min undersökning av patienten datum (år, månad, dag) 2022-02-09
- ☐ min telefonkontakt med patienten
- ☐ journaluppgifter från den
- ☐ annat
- Ange vad annat är:

3. I relation till vilken sysselsättning bedömer du arbetsförmågan? Hjälp

- ☒ Nuvarande arbete Ange yrke och arbetsuppgifter
Revisor på större revisionsbyrå.

- ☐ Arbetssökande - att utföra sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden
- ☐ Föräldraledighet för vård av barn
- ☐ Studier

4. Diagnos/diagnoser för sjukdom som orsakar nedsatt arbetsförmåga Hjälp

Utmattningsdepression, ospecificerad.	Diagnoskod enligt ICD-10 SE

5. Funktionsnedsättning Hjälp

Beskriv undersökningsfynd, testresultat och observationer

Patienten uppger att han sedan några veckor är mycket trött. Situationen har tilltagande blivit värre. Nu kommer han inte längre upp ur sängen. Han har inte haft tid att lyssna på kroppens varningssignaler. Senaste månaden har situationen förvärrats trots sjukskrivning. Oro inför framtiden vad gäller arbete och sjukskrivning. Svår ångest med yrsel och illamående.

Mycket sänkt allmänintryck. Patienten är blek, har magrat och ter sig ångestdriven vid samtalet. Tidvis svår att följa. Tappar tråden. 9 av 10 på skattningsskala för depression.

6. Aktivitetsbegränsning Hjälp

Beskriv vad patienten inte kan göra på grund av sin sjukdom. Ange vad uppgiften grundas på.

Patienten anger att han har mycket svårt att koncentrera sig och att han inte ens orkar utföra enkla vardagliga sysslor i hemmet. Han glömmer enkla saker som vad han ska handla i affären. Det är uteslutet att han skulle klara av koncentrationskrävande uppgifter i arbetet såsom att granska räknesskaper. Han uppger att det bränner i huvudet när han försöker sätta sig framför datorn. Han ser inte vad han läser och kan inte tillgodogöra sig information.

7. Medicinsk behandling

Pågående medicinska behandlingar/åtgärder. Ange vad syftet är och om möjligt tidplan samt ansvarig vårdenhets.

Samtalskontakt med vårdcentralens psykolog.

Sertralin 150 mg (antidepressivt läkemedel)

Artarax 10 mg (milt lugnande/ångestdämpande/sövande)

Planerade medicinska behandlingar/åtgärder. Ange vad syftet är och om möjligt tidplan samt ansvarig vårdenhets.

8. Min bedömning av patientens nedsättning av arbetsförmågan Hjälp

	från och med (år, månad, dag)	till och med (år, månad, dag)
☒ 100 procent	2022-02-01	2022-03-31
☐ 75 procent		
☐ 50 procent		
☐ 25 procent		

Patientens arbetsförmåga bedöms nedsatt längre tid än den som Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd anger, därför att Hjälp

☐ Resor till och från arbetet med annat färdmedel än normalt kan göra det möjligt för patienten att återgå till arbetet under sjukskrivningsperioden.

Kommer möjligheterna till återgång i arbete försämrats om arbetstiden förläggs på annat sätt än att arbetstiden minskas lika mycket varje dag?

☐ Nej ☐ Ja. Fyll i nedan.

Hjälptext

Beskriv de medicinska skälen till att möjligheterna till återgång i arbete försämrats

9. Prognos för arbetsförmåga utifrån aktuellt undersökningstillfälle

☐ Patienten förväntas kunna återgå helt i nuvarande sysselsättning efter denna sjukskrivning.

☒ Patienten förväntas kunna återgå helt i nuvarande sysselsättning inom 12 månader.

☐ Patienten förväntas inte kunna återgå helt i nuvarande sysselsättning inom 12 månader.

☐ Återgång i nuvarande sysselsättning är oklar.

10. Här kan du ange åtgärder som du tror skulle göra det lättare för patienten att återgå i arbete

☐ Arbetsträning

☐ Ergonomisk bedömning

☒ Omfördelning av arbetsuppgifter

☐ Arbetsanpassning

☐ Hjälpmedel

☐ Övrigt

☐ Söka nytt arbete

☐ Konflikthantering

☐ Inte aktuellt

☐ Besök på arbetsplatsen

☒ Kontakt med företagshälsovård

Här kan du ange fler åtgärder. Du kan också beskriva hur åtgärderna kan underlätta återgång i arbete.

11. Övriga upplysningar

78040302

12. Kontakt med Försäkringskassan Hjälp☐ Jag önskar att Försäkringskassan kontaktar mig.

Ange gärna varför du vill ha kontakt.

13. Underskrift

Datum	Läkarens namnteckning
2022-02-09	
Namnförtydligande	
Lisa Larsson	
Befattning	Eventuell specialistkompetens
ST-läkare allmänmedicin	
Läkarens HSA-id	Arbetsplatskod
Läkarens personnummer. Anges endast om du som läkare saknar HSA-id.	
Vårdenhetens namn, adress och telefon	

Läs mer om Försäkringskassans behandling av personuppgifter på forsakringskassan.se.

Underskriften omfattar samtliga uppgifter i intyget.

78040402

Dubbelkommando 29

Socialrätt och EU-rätt

Detta seminarium behandlar förutsättningarna för att vara berättigad till olika sociala trygghetsförmåner. Fokus ligger på betydelsen av unionsmedborgarskapet som ett krav för att omfattas av de svenska trygghetssystemen och placerar välfärdsrätten i ett europeiskt sammanhang. Seminariet bygger vidare på de EU-rättsliga seminarierna genom att belysa sambandet mellan EU-medborgarskapet och vissa sociala förmåner. Principer såsom alla människors lika värde, den fria rörligheten inom EU och tillgången till välfärd är centrala. Syftet är att kunna analysera komplexa juridiska problem på ett metodiskt sätt och att genom avancerade juridiska resonemang kunna ge svar på konkreta frågor.

Alla basgrupper ska besvara samtliga frågor och förbereda en komplett och strukturerad presentation av respektive uppgift (använd tavlan och övriga hjälpmedel) samt förbereda sig på att delta i en allmän diskussion.

Bakgrund

Djordji är rumänsk medborgare och kommer ursprungligen från en romsk familj. När Djordji studerar arkitektur i Transsylvanien träffar han sitt livs kärlek, Astrid, som har kommit dit från Sverige för att studera historia. Efter att ha avslutat sina studier blir Djordji framgångsrik inom sitt yrke i Rumänien, medan Astrid kämpar utan framgång med den karriär som hon har drömt om. Astrid är huvudsakligen hemma med ett fosterbarn vid namn Leonora, vars föräldrar (som också var romer) nyligen har omkommit i en olycka.

Efter att Astrid har kämpat i flera år vänder hennes lycka. Hon får anställning vid ett universitet i södra Sverige för att doktorera i transsylvanisk historia. Detta innebär att Djordji och Astrid blir tvungna att flytta till Sverige. Djordji säger upp sig från sitt jobb på en arkitektbyrå i Rumänien och satsar på en kompletteringsutbildning i Sverige för att förbättra sina chanser att hitta jobb där. Innan de flyttar lyckas de arrangera så att släktingar kan ta hand om lilla Leonora under en viss tid. Förhoppningen är att Leonora också ska kunna flytta till Sverige och bo med Djordji och Astrid, och de kommer att ordna allt som krävs för att ha ansvar för hennes vårdnad.

Familjen bosätter sig i Trelleborgs kommun. Till en början går det bra för familjen, men med tiden växer paret isär. Astrid har en blomstrande karriär, medan Djordji lider av försämrad fysisk hälsa till följd av hans accelererande muskeldystrofi. Hans karriärplaner har inte riktigt förverkligats, utan han har bara kunnat skaffa sig några korta anställningar. Han längtar tillbaka till Rumänien och oroar sig eftersom det inte har gått som planerat med Leonora, och de inte har setts på flera år.

När Djordji och Astrid har bott i Sverige en viss tid bestämmer de sig för att skiljas. Dock inträffar något positivt under skilsmässan. Slakten har äntligen lyckats ordna ett rumänskt medborgarskap och därmed också ett rumänskt pass till Leonora så att hon kan resa till Sverige för att träffa Djordji och Astrid.

En kväll i Trelleborgs kommun tar Leonora en promenad, men hon kommer tyvärr inte hem. Det visar sig att hon har blivit påkörd och befinner sig på intensivvårdsavdelningen. Efter några månader skrivs hon ut från sjukhuset och rekommenderas rehabilitering. Utöver det har det upptäckts att hon har en allvarlig kronisk sjukdom, vilket innebär att hon behöver omfattande behandlingar även i

framtiden. Djordji tar beslutet att inte låta Leonora återvända till Rumänien förrän hon har tillfrisknat helt.

Det blir allt svårare för Djordji att ta hand om sig själv och tillgodose sina behov. Han är arbetslös, och hans muskler är alltför svaga för att han ska kunna sköta sin dagliga livsföring. Han hamnar i en allt djupare depression. Trots att Leonora bor hos honom kan hon inte ge honom något stöd. Hon har nekats rehabilitering i Sverige eftersom hon inte är försäkrad i landet. Det verkar dock som om hon kommer att kunna påbörja skolan i kommunen snart.

Efter separationen har Djordji det riktigt knapert ekonomiskt. Han har lite besparingar kvar men de kommer inte räcka alltför långt. Hans förhoppning är att han kommer få bättre ekonomi när han går i pension eftersom han hade en bra inkomst i Rumänien. Dock är det en bra bit kvar till pensionen. Hans behov behöver tillgodoses nu, och han har ansvar för Leonora också.

Uppgifter

1. Djordji överväger att ansöka om *sjukersättning, bostadsstöd och bistånd* för att klara sig ekonomiskt. Han vill också få hjälp av *någon assistent* för att kunna klara sitt vardagliga liv. Han är dock orolig att det riskerar att medföra att han inte får bo kvar i Sverige.

- Har han rätt att få de förmånerna?
- Finns det fog för hans rädsla?
- Hur (om alls) ändras situationen om hansyn tas till Leonoras skolgång?

2. Djordji är orolig över att Leonora har bott i landet i mer än tre månader eftersom det kan medföra problem för henne. Stämmer det? Han undrar också om Leonora har rätt till sjukvård i Sverige för sitt behov av akut vård och rehabilitering och för sin kroniska sjukdom? Vem ansvarar för kostnaderna? Hade det varit annorlunda om Leonora inte hade rumänskt medborgarskap (och därmed inte EU-medborgarskap)?

3. Reflektera över hur EU-rätt och nationell rätt samspelar på socialtrygghetsområdet (bistånd och försäkring). Vilken roll har EU-stadgan?

Se särskilt:

Förordning 492/11 (se EU-rättskompendiet)

Direktiv 2004/38 (se EU-rättskompendiet)

Förordning 883/2004, arts.1-22 och 67-70, samt bilaga X.

Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

C-140/12 - Brey

C-181/19 - Jobcenter Krefeld

C-243/19 - Veselības ministrija

C-535/19 - A (Soins de santé publics)

MIG 2011:19

Prop.2010/11:49, s 34-47

Se MMM och EU-boken, särskilt Hervey om gränsöverskridande hälso- och sjukvård

Se också (ej i kompendiet): Carrascosa Bermejo, D. Cross-border healthcare in the EU: Interaction between Directive 2011/24/EU and the Regulations on social security coordination. ERA Forum 15,

Seminarium 30

Dubbelkommando

Miljörätt/Internationell privat- och processrätt/Unionsrätt

Detta seminarium avser att fästa Er uppmärksamhet på vilket ansvar som gäller för föroreningar av mark- och vattenområden samt skadelidandes rättsliga ställning i olika situationer. Miljörätt kombineras med internationell privat- och processrätt samt unionsrätt. Olika miljörättsliga samt internationellt privat- och processrättsliga principer testas.

Scenario

Bolaget CloudIT, med säte i Hamburg, Tyskland, har nyligen förvärvat en fastighet i Västerbotten där det bedriver affärsverksamhet. CloudIT tillhandahåller IT-tjänster och molntjänster till andra företag runt om i världen. God tillgång på vattenkraftgenererad el och låg medeltemperatur, som minskar kostnaden för kylning av serverhallar, var avgörande för valet av plats. En fördel var också att det handlade om en tomt som redan använts för industriella ändamål. Bra transportvägar fanns redan, likaså staket, grindar och andra säkerhetsanordningar och stora byggnader som efter lite ombyggnation lämpade sig som serverhallar. Mäklaren intygar att alla brukliga undersökningar gjorts och att fastigheten var i det skick som krävs för verksamheten (datacenter).

När entreprenören Allt i Bygg AB, som man tagit in för upprustning och anpassning av lokalerna, börjar gräva i marken för att förbättra dräneringen (för att inte riskera översvämning som kan skada den känsliga elektroniken) upptäcker entreprenören ett antal tunnor på ca 2 meters djup. Vidare undersökning tyder på att det rör sig om minst ett 30-tal tunnor. En analys visar att vissa innehåller trikloretylen – ett ämne som användes till bland annat avfettning av metall innan det förbjöds på 1990-talet på grund av sina cancerogena och nervskadliga egenskaper – medan andra är fulla med gammal hydraulolja. Ett antal tunnor är uppenbart skadade av rost och innehållet har läckt ut i marken.

Det dröjer inte länge innan information om fyndet får massmedial uppmärksamhet och når ansvariga svenska myndigheter. Efter en inspektion utfärdar tillsynsmyndigheten ett föreläggande om att fastigheten ska saneras för att undvika (ytterligare) spridning av trikloretylen och hydraulolja till den närliggande bäcken eller till grundvattnet. Kontakter med en konsultfirma specialiserad på marksanering indikerar att saneringen, inklusive bortforsling och behandling av stora mängder jord och återställande kommer att gå på ca 30 miljoner kronor.

Allt pekar på att det inte är den tidigare ägaren, Flyt med Flytt AB, en flyttfirma som CloudIT köpte fastigheten av, som deponerat tunnorna. I stället härrör de från ett företag, Bildelen AB, som tillverkade komponenter till bilindustrin på platsen under 30 år fram till 1972 då fastigheten såldes. Bildelen fortsatte med liknande verksamhet på andra orter fram till 1983 då företaget gick i konkurs.

Uppgift 1

Hur ser ansvaret ut för förorenad mark som den på CloudIT:s fastighet? Vilken är den ansvariga tillsynsmyndigheten och gör myndigheten rätt som kräver att CloudIT ska sanera fastigheten?

Uppgift 2

CloudIT vill häva fastighetsköpet då bolaget anser att fastigheten har blivit obrukbar på grund av miljöföroreningarna. Därför väcker bolaget talan vid den tyska domstolen i Hamburg under åberopande av ett prorogationsavtal i fastighetsöverlåtelseavtalet som utpekar domstolen i Hamburg som ensam behörig att avgöra tvister med anledning av avtalet. Flyt & Flytt AB bestrider den tyska domstolens behörighet och hävdar att svensk domstol ensam är behörig. Dessutom invänder bolaget att prorogationsavtalet är formellt och materiellt ogiltigt. Hur ska den tyska domstolen avgöra prorogationsavtalets giltighet? (En svensk domstol skulle göra på samma sätt.)

Uppgift 3

Antag i stället att nästan alla tunnor fortfarande är hela och inte har läckt. Enda undantaget är några som skadades genom det nu avbrutna dräneringsarbetet och där läckaget alltså inträffat helt nyligen. Vad gäller för ansvar för de tunnor som inte har läckt; utlöser de något ansvar bara genom att finnas i marken på fastigheten? Vad gäller för de tunnor som gick sönder i samband med Allt i Bygg AB:s arbete? Anta att Allt i Bygg AB:s agerande inte avviker från vad man kan förvänta sig utifrån det uppdrag och den information bolaget fick.

Uppgift 4

Efter provtagning har det visat sig att närboende till CloudIT:s fastighet har fått triklöretylen i vattnet i sina brunnar. Vilka rättsliga förutsättningar finns för de närboende att hålla någon ansvarig för dels hälsoeffekter, dels minskade fastighetsvärden till följd av att tunnornas existens nu blivit känd? Spelar det någon roll om deponeringen av tunnorna omfattades av ett tillstånd på 1960-talet? Skulle bedömningen bli annorlunda idag om en av de närboende var en norsk sommarstugeägare som bara tillbringade delar av året i huset i Västerbotten?

Uppgift 5

På grund av den uppkomna situationen har den svenska miljöorganisationen Grönskan publicerat uppgifter på sin webbplats om CloudIT. På Grönskans webbplats anklagas CloudIT:s verksamhet för att vara miljöfarlig och otillförlitlig. På webbplatsens diskussionsforum finns dessutom negativa kommentarer om CloudIT. CloudIT vill att de oriktiga uppgifterna om verksamheten på organisationens webbplats rättas och att kommentarerna på diskussionsforumet avlägsnas. CloudIT vill också ha ersättning för den skada som bolaget påstår sig ha lidit på sitt anseende i Europa. Vid vilket lands domstol kan en sådan talan mot organisationen Grönskan väckas?

Seminarium 31

Dubbelkommando

Informationshantering och personlig integritet

Myndigheters ansvar för hantering och förmedling av information står i fokus för detta seminarium liksom enskildas respektive parter rätt att ta del av information enligt tryckfrihetsförordningen, förvaltningslagen, Europakonventionen och EU-rätten. Syftet med seminariet är att studera källorna och förstå hur de förhåller sig till varandra, vilken källa som ska ges företräde, på vilket sätt och varför. Analysera de rättsliga frågor som uppstår i situationerna nedan utifrån de förutsättningar som anges och ge de inblandade personerna råd om hur de bör agera.

Uppgift 1

A arbetar på Polismyndigheten i Stockholm. I hennes arbetsuppgifter ingår att handlägga olika sorters ärenden, t.ex. olika tillstånd. Sedan sommaren 2020 har A märkt hur allt fler frågor om myndighetens verksamhet kommer in från allmänheten. Många av frågorna handlar om myndighetens hantering av personuppgifter. A ägnar en allt större del av sin arbetstid åt att hantera dessa frågor, vilket får till konsekvens att hon inte hinner med sina ärenden.

B har flera ärenden hos myndigheten. Han har begärt att få ta del av de uppgifter som myndigheten har i hans akter. Problemet är att handläggaren A har fått in uppgifter från många olika håll och att hon ännu inte hunnit sortera dem eller ens avgöra om de ska tillföras ärendet eller inte. Vissa uppgifter behöver dessutom sekretessprövas och eftersom hon aldrig får en stund över har hon skjutit upp det hela under en längre tid.

Uppgift 2

B har i dagarna inkommit med en begäran om ett registerutdrag med information om vilka personuppgifter rörande henne som finns registrerade hos Polismyndigheten. A ser sig nödgad att lägga denna fråga hög då myndigheten haft bekymmer med sina föråldrade datasystem.

”B hör efter någon månad av sig och ber återigen om att få registerutdraget, men lägger också till att han vill att alla uppgifter som finns i samtliga arkiv hos Myndigheten ska raderas. A förstår B:s begäran som att han vill att hans uppgifter ska gallras. Hon säger till honom att det inte är möjligt och att hennes beslut inte går att överklaga. Stämmer det?

Uppgift 3

Den långsamma handläggningen av B:s ärenden vid Polismyndigheten blir alltmer besvärande för B. Han googlar och letar efter information på Myndighetens hemsida, diaries och protokoll. En kompis berättar att ”de där snutarna har ju koll på allt” och i sin stressade situation undrar B om

det kanske är så att myndigheten rentav kartlägger hans aktivitet på hemsidan. Han undrar om man verkligen får göra så i en rättsstat.

Uppgift 4

Polismyndighetens högsta chef på it-avdelningen, C, är en man i tiden. Han inser att detta med hantering av personuppgifter är viktigt, både för att utföra myndighetens uppdrag och för den praktiska verksamheten. Han har insett att man kan upphandla molntjänster och får tipset från en generaldirektör som arbetar på en annan myndighet att ta kontakt med en privat molntjänst som ska vara mycket bra. Denna tjänst lagrar det mesta av informationen på servrar utomlands, både i länder inom EU och utanför. På så sätt blir det billigare, effektivare och mer data kan sparas. Han tänker att "ingenting kan ju bli sämre", myndigheten har dragits med hopplöst gamla system i decennier. I det här fallet är "all förändring till det bättre". Sagt och gjort, C skrider till verket och tar kontakt med molntjänstleverantören. Chefen för rättsavdelningen blir glad över denna initiativkraft men undrar om C har förstått alla rättsliga frågor och konsekvenser initiativrikedomen i det här fallet faktiskt riskerar att medföra.

Uppgift 5

Låt oss säga att det i uppgifterna 1-4 inte var fråga om Polismyndigheten utan i stället ett privat säkerhetsbolag som behandlade personuppgifter. På vilket sätt blir bedömningen i de olika rättsfrågorna annorlunda?

Seminarium 32

Dubbelkommando

Statsstöd/offentlig upphandling

Bakgrund

En svensk kommun bildar ett konsortium tillsammans med flera lokala byggföretag och några lokala idrottsföreningar. Avsikten med konsortiet är att bygga och förvalta en jättelik galleria kombinerad med ett äventyrsbad. Vid konsortiets bildande ingås en rad olika avtal. Exempelvis kommer ett bolag, Waterfront AB, att bildas med konsortiets olika parter som delägare. Bolaget ska i första läget bygga gallerian med äventyrsbad. Bolaget får arrendera marken av kommunen. Enligt avtalet får bolaget arrendera marken i 50 år för 50 000 kronor om året. Kommunen förbinder sig att hyra badet varje tisdag och fredag eftermiddag för simundervisning mot viss ersättning, 15 miljoner kronor om året.

I gallerian planeras för en större restaurangverksamhet där den lokala krögaren, under lång tid arbetslös men som nu kommit på grön kvist, kommer att bedriva en lukrativ verksamhet eftersom han fick kontraktet att sköta restaurangen. Avgiften för restaurangverksamheten från krögaren till bolaget är nedsatt till noll de första fem åren. Andra näringsidkare är upprörda över att de inte ens blivit tillfrågade.

Tjänstemannen Curt har tipsat en bloggare om ärendet och han var dessutom ansvarig för den rättsliga hanteringen av konsortiet och planeringen av gallerian och badet.

Uppgifter

1. Kommunmedlemmen Lisa tycker att kommunens planer på gallerian och äventyrsbad är helt befängda och vill få stopp på det hela. Hon vill vidare ha insyn i ärendet och dess hantering och frågar er om råd.
2. Ett byggbolag som inte fått möjlighet att vara med i projektet vill ha dina juridiska råd om hur bolaget kan gå vidare.
3. Andra näringsidkare inom restaurangbranschen känner sig hotade och fruktar att de ska bli utkonkurrerade och utmanövrerade av den lokala krögaren och söker er hjälp.
4. Curt frågar er om vad som kan hända med honom.
5. Waterfronts VD ställer frågan till er vad som kan hända nu.

Seminarium 33

Dubbelkommando

Folkrätt, EU-rätt och migrationsrätt

Syftet med seminariet är att, i en migrationsrättslig kontext, diskutera samspelet mellan folkrätt, EU-rätt och nationell rätt.

Syftet är också att diskutera metodfrågor bland annat när det gäller detta samspel, så var beredda på att fundera lite extra över inte bara lösningar utan också hur ni har gått tillväga för att finna dessa.

Alla basgrupper löser samtliga uppgifter och förbereder en utförlig och strukturerad föredragning av respektive uppgift. Alla basgrupper ska också bereda sig på en allmän diskussion. Basgruppen ska hänvisa till regler, rättsfall, litteratur m.m. som hör till kursmaterialet men kan med fördel även söka efter ytterligare relevant rättspraxis m.m. utöver det som anges som kursmaterial. Med fördel kan man även använda sig av UNHCR:s handbok (länk i materialet till seminarium 26).

Scenario

I landet Ladonien råder det sedan många år stora motsättningar mellan de två dominerande etniska grupperna i landet – majoriteten lado och minoriteten senti. Regeringen domineras av personer som tillhör gruppen lado. Senti-minoriteten tycker att de som grupp borde ha ett större inflytande i landet. Landet ligger nära EU geografiskt men har ingen direkt gräns.

Under 2021 genomförs flera fredliga demonstrationer i flera av Ladoniens städer. Demonstranterna vill ha ett mer jämlikt samhälle där alla grupper är representerade och har inflytande. Kärngruppen i proteströrelsen kallar sig Fenix och de samlar snabbt många anhängare bland gruppen senti. Till en början är regeringen passiv men vid en stor demonstration i huvudstaden i augusti 2021 skjuts flera demonstranter till döds av säkerhetstjänsten och huvudtalarna arresteras. Efter detta eskalerar våldet och Fenix genomför under oktober/november 2021 ett antal bombattentat, bl.a. mot polisstationer, regeringsbyggnader och militära anläggningar. Regeringen svarar med massarresteringar av personer från minoriteten senti och ett totalförbud för demonstrationer. De demonstrationer som ändå genomförs slås ned av polisen med våld. Fenixrörelsen får alltmer stöd ju hårdare regeringen agerar. Starkast stöd har Fenix i södra delen av landet och i januari 2022 kontrollerar Fenix och deras allierade alla stora städer där, dock inte territoriet emellan dem.

I slutet av juni 2022 går militära styrkor och säkerhetsstyrkor in i städerna i söder för att återta kontrollen. Detta leder till gatustrider mellan regeringsstyrkorna och Fenixanhängare. I september 2022 är landet i uppror med bombattentat och väpnade sammandrabbningar runt om i landet mellan regeringen och beväpnade grupper kontrollerade av Fenix som följd. Det är dock osäkert om Fenix har kontroll över mer än mycket begränsade delar av territoriet. För civilbefolkningen i dessa delar av landet är situationen svår, både på grund av säkerhetsläget och för att Fenixanhängarna trakasserar och attackerar personer som tillhör lado-majoriteten. Människor flyr från de mest utsatta städerna till andra delar av Ladonien. Under november och december 2022 förvärras läget och stridigheterna sprids till att omfatta hela landet. När striderna intensifieras

ytterligare i mars 2023 flyr stora delar av Ladoniens invånare landet. På grund av säkerhetsläget är det svårt att få tillförlitlig information om antalet civila dödsfall då vare sig Fenix eller regeringen vill bekräfta några siffror, men det är välkänt att många civila har dött på grund av stridigheterna. Det är också känt att ingen av parterna drar sig för att slå till mot civila mål som skolor och sjukhus. En del av de som flyr från Ladonien tar sig till EU och även till Sverige där de söker skydd under juni och juli 2023.

I november 2023 skriver regeringen i Ladonien och Fenix överraskande på ett fredsavtal som omedelbart träder i kraft. Regeringen får sitta kvar men Fenix får flera ministerposter. Oroligheterna och stridigheterna upphör i stort. I landets södra delar finns det dock fortfarande hårdföra Fenixanhängare kvar som inte vill acceptera fredsavtalet utan fortsätter protesterar och gör våldsamma attacker mot polisstationer, militäranläggningar och olika myndighetsbyggnader. Regeringen har begränsat med kontroll över landets sydligaste delar. När Migrationsverket i december 2023 fattar beslut rörande de asylansökningar som inte redan behandlats – det rör sig om ett mindre antal personer, både vuxna och barn, som kommer från södra Ladonien och som sökt asyl 2023 – kommer de till slutsatsen att personer från Ladonien, oavsett om de hör till lado eller senti, inte längre har något behov av internationellt skydd. Migrationsverket avslår därför asylansökningarna. Alla berörda ladonier överklagar till migrationsdomstolarna och hävdar att de visst har behov av internationellt skydd då konflikten inte är över i hela Ladonien och att det därför är helt omöjligt för dem att återvända till hemlandet samt att ”vi kommer alla att dö om Sverige skickar tillbaka oss”.

Utgå från att Ladonien ratificerat de huvudsakliga konventionerna om mänskliga rättigheter på global nivå samt de fyra Genèvekonventionerna från 1949 med tilläggsprotokoll. Ladonien är inte medlem av EU eller av Europarådet.

Uppgift 1

Diskutera hur begreppet ”inre/intern väpnad konflikt” förstås i en EU-rättslig kontext jämfört med en folkrättslig kontext.

Uppgift 2

Hur kan situationen i Ladonien 2022 respektive 2023 (före fredsavtalet) bedömas utifrån EU:s skyddsgrundsdirektiv och EU-domstolens rättspraxis rörande direktivets artikel 15?

Uppgift 3

Kommentera rättsläget och möjligheterna för en person som flytt från Ladonien under sommaren 2023 att beviljas asyl i Sverige dels före fredsavtalet, dels efter.

Material

- EU-domstolens dom i mål C-465/07, 17 februari 2009.
- EU-domstolens dom i mål C-285/12, 30 januari 2014.
- EU-domstolens dom i mål C-901/19, 10 juni 2021.
- MIG 2018:14.
- MIG 2013:2.
- Migrationsverkets rättsliga ställningstagande RS 042/2021 angående prövning av internationellt skydd vid urskillningslöst våld av sådan art att alla och envar riskerar att drabbas (exklusive rättsutredningen i bilaga 1).
- Skyddsgrundsdirektivet (omarbetat) (2011/95/EU).

